

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מ"טוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרוא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקפ – בד"כ בורר לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופירט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה, עמירה, שגנה = שכחה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה:

1.1 בראשית - ויחי מה

בראשית ויחי מה, ד: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הַנְּגִי מִפְרָדְךָ וְהִרְבִּיתִיךָ וַנְּתַתִּיךָ לְקַתֵּל עַמִּים וְנִתְחַי אֶת-הָאָרֶץ הַנְּזֹתָ לְזַרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אַחֲזֶנָּה עוֹלָם: וְנִתְחַי – קדמא ואולא במלה אחת, בתפקיד שוויון, בתפקיד בעושה תלוי המעשה

[רבי יוסף בכור שור] (ד) וְנִתְחַי אֶת-הָאָרֶץ הַנְּזֹתָ וגו' - ומאחר שנתנה לי הקדוש ברוך הוא, יכולני לחלקה כרצוני. (ה-ז) פְּרָאוֹבוֹ וְשִׁמְעוֹן - ליטול שני חלקים בארץ, ולכך קרוב לשליש ארץ ישראל לבני רחל בעבר הירדן, שיש לה שני מטות וחצי בתשעה מטות וחצי.

[ראב"ע פירוש שנמסר לתלמיד] ומאחר שהשם נתנה לי אחר אבותי, הנה אעשה בה כרצוני, לתת ממנה ולחלקה כפי רצוני; וגו' וְנִתְחַי - קדמא ואולא במלה אחת בתפקידים: (א) בעושה תלוי מעשה, ליעקב אבינו הרשות להעניק חלקי הארץ לפי החלטתו (ב) שוויון, השוואת בני יוסף לבני יעקב להשלים מנין השבטים לי"ב שבטים נוחלים וכל המסתעף מכך (מחנות במדבר, ירושת הארץ כשבטים).

בראשית ויחי מה, טז: הַמְלֵאךְ הַגָּאֵל אֹתִי מִכָּל-רָע יִבְרָךְ אֶת-הַנְּעָרִים וַיִּקְרָא בְהֵם שְׁמֵי וְשֵׁם אֲבֹתֵי אֲבְרָהָם וַיִּצְחָק וַיִּדְוֶנוּ לְרֵב בְּקִרְבַּי הָאָרֶץ: הַמְלֵאךְ – תלישא-קטנה, בעל בחינה נעלה, כפירוש [אור-החיים] – פירוש מאמר ה' אשר יצו את ידידיו אליו יקרא מלאך ... שיהיה מימרא ה' בסעדם ויברך אותם. ודרשה בדרך תורת חב"ד המלאך בטל אל שולחו, כפירוש [שפת"ח] – אין למלאך כח לגאול שום אדם בלא רשות הקב"ה.

הַגָּאֵל אֹתִי – קדמא אולא, בתפקיד כלל השגחת ה' המתבטאת במאמרו הוא מלאכו, המלמד כי ברכת הבנים וסעדם תהיה מה' יתברך. הַמְלֵאךְ הַגָּאֵל אֹתִי – מהווה כעין כלל או מלמד ופרטיו אחריו

- (א) הַגָּאֵל אֹתִי מִכָּל-רָע
- (ב) יִבְרָךְ אֶת-הַנְּעָרִים
- (ג) וַיִּקְרָא בְהֵם שְׁמֵי
- (ד) וְשֵׁם אֲבֹתֵי אֲבְרָהָם וַיִּצְחָק

וַיִּקְרָא בְהֵם שְׁמֵי – מהפך פשטא זקף-קטן ע"פ [אור-החיים] מצניע שם יעקב (כמו שהצניע בפסוק ט"ו) ... "והזכיר גם כן וזכותו בהצניע" וזה מעשה המהפך פשטא שאף שלא מזכיר שם יעקב יהיה בהם שמו כמו שם אבותיו המפורש

וְשֵׁם אֲבֹתֵי – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, והטפחא פותחת טפח למעט ע"י האיפיון הנאמר במלים אֲבְרָהָם וַיִּצְחָק – מונח אתנה, בתפקיד רבוי והגבלה. ויוסבר הרבוי והגבלה כך: בדף [פנינים לך לך התשע"א, הרב יוסף ברגר], כתב בשם "אדני פז" על [בר' לך טו, טו] [אתה תבוא אל-אֲבֹתֶיךָ (יו"ד יתירה, מרמזת על רבוי אבות) כיון שתרח עשה תשובה הוא מביא את נחור אביו לגן עדן, כדי שלא יהיה נחור בגיהנום והוא בגן עדן. אם כן מרכא טפחא מרבה אותם לגן עדן, אבל ע"פ [ספורנו] דיוקא שם אבותי אֲבְרָהָם וַיִּצְחָק ולא שם תרח ונחור כי הצדיקים לא יקרא עליהם שם אבותיהם הרשעים וכן בהפך כאמרו רז"ל [סנהדרין פרק אלו הנחנקין] וגו' ועל כך מרמזים אֲבְרָהָם וַיִּצְחָק מונח אתנה בתפקיד רבוי והגבלה, שמגביל את הברכה לאברהם ויצחק וממעט את תרח ונחור מברכת האבות.

יִבְרָךְ אֶת-הַנְּעָרִים – זרקא סגול, בתפקיד הוספה מסוג הענין על הענין, ע"פ [אור-החיים] ד"ה וַיִּקְרָא בְהֵם שְׁמֵי וגו' ההוספות הן: (א) שיהיו בהדרגת שלוש האבות שכשם שאין אדם יכול לנתק או לקלקל באחד מג' האבות ואין צריך לומר ככולן ביחד, כמו כן הם. (ב) שיגיע באמצעותם יקר לשם אבות (ג) יהיה חבוב הזכרת שמם לפני ה' כחבוב הזכרת אברהם, יצחק ויעקב וכו'... כי שמו של אפרים נתיקר בעיני ה' ומזכירו בחשק וחבה יתירה.

ע"פ [שפת"ח] על [רש"י] ד"ה את-הנערים – מנשה ואפרים, ... והא דבירך אותם ב' פעמים יש לומר כתיב פסוק ט"ו (בר' ויחי מה, טו) וַיִּבְרָךְ אֶת-יוֹסֵף וְכָלל אותם בברכתו של יוסף אבל לא בירך אותם בפני עצמם ואח"כ ייחס להם ברכה בפני עצמם (קצ"מ)

הַמְלֵאךְ – תרסא מציייר מחיצה מקיפה כפי' [ראב"ע שמות ג'] כאשר אמר דוד: (תה' לד, ח) תִּהְיֶה מְלֵאכֶּיךָ ה' סֹבֵיב לִירְאָיו וְיִסְלָצֵם: .

מִכָּל-רָע – רביע, מיוצג ע"י ארבעה מלאכי שמאל וההגנה מהם ע"י ארבעה מלאכי ימין או ארבע קבוצות מלאכי ימין הנקראות ע"ש מלאך המנהיגם. כנאמר ב-[זוהר כרך ב (שמות) פרשת בא דף מב,א] דלכל בר נש דאית ביה ארבע יסודין ארבע מלאכים נחתין עמיה מימינא וארבע משמאלא, ארבע מימינא מיכ"ל גבריאל"ל רפא"ל נוריא"ל וארבע משמאלא עו"ן משחית"א א"ף וחמ"ה, [זוהר כרך א (בראשית) פרשת ויחי דף רכת,ב] קודשא בריך הוא עביד לתתא כגוונא דלעילא כרובים דיוקנא דלהון כחיוז רביין וקיימין תחת האי אתר מימינא ומשמאלא ואלין אתברכן בקדמיתא מהנהו ברכאן דנגדן מעילא ומהכא נגדי ברכאן לתתא ועל דא כתיב הַמְלֵאךְ הַגָּאֵל אֹתִי מִכָּל-רָע, אותי דנטיל ברכאן מגוונין דלעילא וכיון דאיהו נטיל יִבְרָךְ אֶת-הַנְּעָרִים דא רוא דכרובים דמנייהו נגדי ברכאן מעילאי לתתא (נ"א ונתא):

[אבן עזרא הפירוש הקצר] (שמות ג, ז) וַיֹּאמֶר ה' רְאֵה רְאִיטִי - אלה דברי המלאך. תראה אמר יעקב (בראשית מת, טו - טז), הַגָּאֵלְהִים אֶשְׁרֵי הַתְּהַלְכוֹ אֲבֹתֵי וְהוּא הַמְלֵאךְ, כאשר אמר הכתוב (ש' מש' כג, כא) הַשְׁמֵר מִפְּנֵי וְשִׁמְעוּ בְּקוֹלִי, והטעם כי, מלאך השם היה עם האבות, והם הולכים אל המקום אשר יוליכם, כאשר היה עם בניהם. וטעם (בר' ויחי מה, טו) הִרְעִינָה אֹתִי - הוא המוליכו ממקום למקום ונותן לו כל צרכו והושיעו מכל

ב"ה טוב טוב לדעת ולדעת לטוב (כ"י במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשוט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרָאָא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב ששעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרָאָא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקפּ – בד"כ בורר לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמא, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור מחיצה, עמירה, שגנה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

צרותיו. ואל תתמה איך יהיה המלאך רועה, כי הכל בצווי השם. ולמה לא תמהת על מלת (מת, טו) **הנָאָל אֶתִּי מִכָּל-רָע**, והשם הוא הגואל. רק הוא כאשר אמר דוד: (תה' לד, ה) **הֲנָה מִלְאָכֶיךָ לִרְאֹי וַיִּחְלָצֵם**:

[ספר אבודרהם ברכת הראייה, השבח וההודאה] היוצא בלילה אומר לשם שמירה מימיני מיכאל ומשמאלי גבריאל ומלפני אוריאל. ומאחרי רפאל. ושכינת אל על ראשי הצילנו ה' מפגע ומשטן רע. ולשון זה כדאי תא בפרקי רבי אליעזר ארבע כתות של מלאכי השרת מקלסין לפני הקב"ה מחנה ראשונה של מיכאל על ימינו. מחנה שניה של גבריאל על שמאלו. מחנה שלישית של אוריאל מלפניו. מחנה רביעית של רפאל מאחוריו ושכינת של הב"ה באמצע והוא יושב על כסא רם ונשא. (ודומה בסידור רש"י סימן תכט, וויטרי סימן עז) **[כלי יקר]** אבל בענין השמירה מכל רע שנעשה על ידי שליח אמר (ברי ויחי מת, טו) **הַפּוֹלֵאֵךְ הַנָּאָל אֶתִּי מִכָּל-רָע**, כי תמיד מלאכיו יצוה לשומרו בכל דרכיו:

וַיְדַבֵּר לָרֶבֶב – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, תכלית ברכת ה' במאמרו = מלאכו ע"פ [אור-חיים] להגדיל בהם כח הרבוי יתר על הדגים ולא ישלוט בהם עין הרע.

בראשית ויחי מח, כ: וַיִּבְרָכֵם בְּיָוֵם הַהוּא לְאֹמֹר

בְּךָ וּבְכֵהָדָא לְאֹמֹר יִשְׁמַךְ אֱלֹהִים כְּאֹפְרִים וּכְמִנְשָׁה **וַיִּשֶׂם אֶת-אֹפְרִים לְפָנֵי מְנַשָּׁה:**

וַיִּבְרָכֵם – קדמא ואזלא בתיבה אחת - בעושה תלוי המעשה, בידי יעקב הרשות לברך הברכות ולהקדים ברכת בני בנו החביבים עליו לפני ברכת בניו (ע"פ **תורה שלמה כג בשם זוהר חלק א רלג א**) (א) הקדים ברכת בני יוסף לבני יעקב, (ב) הקדים בין בני יוסף את אפרים למנשה, (ג) קבע הלכה לברכת הבנים בך יברך ישראל לאמר ישמך א-לקים כאפרים וכמנשה

וַיִּבְרָכֵם – קדמא ואזלא במלה אחת, השווה ברכת הנכדים תחת השם יוסף להתברך בשווה לשאר השבטים בני יעקב. **בְּיָוֵם הַהוּא לְאֹמֹר** – מונח זרקא סגול, ענין של הוספת דבר מסוג המדובר בו, כאן ע"פ [תורה שלמה (קכב, קכד)] תחילה ברכם במלאך הגואל ואח"כ הוסיף שאר הברכות בברכה שלימה (כי כתוב לאומר מלא)

בראשית ויחי ג, יז:

כֹּה-תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנָא שָׂא נָא פִּשְׁעֵי אַחִיךָ וַחֲטָאתָם כִּי-רָעָה גְמֻלוֹךְ וַעֲתָדָה שָׂא נָא לְפִשְׁעֵי עַבְדֵי אֱלֹהֵי אַבְיָךְ וַיִּבְרָךְ יוֹסֵף בְּדַבְרָם אֵלָיו:

תורה תמימה בראשית ג, יז

(יז) **אֲנָא שָׂא נָא** - א"י יוסי ב"ר חנינא, כל המבקש מטו מחבירו אל יבקש יותר מג' פעמים, שנאמר, **אנא שא נא וגו' ועתה שא נא** (מ) [יומא פ"ז א']:

הערות על תורה תמימה בראשית פרק ג פסוק יז

(יח) דייק מדכתיב שלש פעמים נא, ועיין בחא"ג, ור"ל שאינו מחויב לבקש יותר, אבל הרשות בידו לבקש יותר מג' פעמים, בכ"ז אם לא מחל לו לאחר הפעם השלישי, צריך המבקש לומר בפני עשרה שביקש ממנו ולא מחל לו. ועיין מש"כ בענין זה לעיל בפ' וירא בפסוק ויתפלל אברהם וגו', ופרטי דינים מזה באור"ח סי' תר"ו. - ודע דאי תא במדרשים, אמר הקב"ה, אתם אמרתם כלשון אנא שא נא, חייכם שיצא מבניכם כהן גדול שיכנס ביה"כ לקדשי קדשים ויאמר אנא כפר, וז"ל שייכות הסמיכות ע"פ מ"ד ביומא י"ח א', שהיו משיביעין לכה"ג שלא ינהוג מעשה הצדוקים בעבודתו, ועל זה היה פורש ובוכה, ואף הכא היה כן שחשדו ליוסף במה שאין בו [שרוצה לנקום מהם] ובכה על זה כמבואר בקרא:

מחזור יוח"כ, פיוט עבודת כ"ג ביום הכפורים: כהן גדול מתוודה שלוש פעמים בפר שלו, בשעיר פנימי, בשעיר לעזאזל וכל פעם מבקש **אנא בשם**

אפשר כי תלישא-גדולה כאן משמשת

א' כשיעור של שלוש בקשות מחילה, ואם לא מחל יאמר המבקש בפני עשרה שביקש ולא מחל לו. ב' מחילה אלו עניני שמיים, וכאן זה מעבר ע"י הפזר לבקשת המחילה ע"י כהן גדול ביה"כ מהקב"ה פזר מעבר ענין שיעור שלוש בקשות מחילה לבקשות כ"ג ביה"כ. תורה תמימה למד מבכי יוסף על שחשדו בו שרוצה לנקום באחיו לבכי כ"ג על שחשדו בו שמא ינהוג כצדוקים בעבודתו.

בראשית ויחי נכד:

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו אֲנֹכִי מֵת וְאֵלֹהִים פָּקַד וַיִּפְקַד אֶתְכֶם וַיַּעֲלֶה אֶתְכֶם מִן-הָאֶרֶץ הַזֹּאת אֶל-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב:

הַזֹּאת אֶל-הָאֶרֶץ – זקף-קטן זקף-גדול, גי' 740, שָׁמַיָּה, תְּשֻׁמָּה, הפרש מתקע"ו סָד"ק,

סה"כ כאלו נאמר שָׁמַיָּה תְּסָד"ק, תְּשֻׁמָּה סָד"ק, ק, כנאמר ב- **שיר השירים ב, ט** **מִשְׁלֵיחַ מִן-הַחֲלֹנוֹת מַצִּיץ מִן-הַחֲרָרִים**, מסייע לעם ישראל לפתוח חרר, סדק לעת הגאולה, התעוררותא דלמעלה, ואז כאשר עם ישראל פותח כפתחו של מחט ומתעורר, התעוררותא דלתתא, הקב"ה פותח הגאולה כפתחו שלו אולם.

שיר השירים ב: ס [ח] קול דודי הנה-זה בא מדלג על-תְּהָרִים מקפץ על-הַנְּבָעוֹת:

[ט] **דומה דודי לְצִבִי אוּ לְעַפְרַיִם הַנֶּה-זֶה עֹמֵד אֶתֶר כְּתֻלָּנוּ מִן-הַחֲלֹנוֹת מַצִּיץ מִן-הַחֲרָרִים:**

[י] **עֲנֵה דודי וְאָמַר לִי קוֹמִי לְךָ בְּעֵתִי וְפָתִי וּלְכִי-לְךָ:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טודור"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תפנית ההשערה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקור פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפאא** = טרוא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפאא** – קב' ששנויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תביר טפאא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפאא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפאא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – בד"ב בורר לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; **פסא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, ד'; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מנח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **זולא** = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; **קדמא זולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישימאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה, עמירה, שגנה = שכחה; **פזא** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.2 בראשית ויחי מז,כה

בראשית ויחי מת,א: ויהי אחריו הדברים האלה ניאמר ליוסף הגה אביה חלה
ניקח את שני בניו עמו את-מנשה ואת-אפרים:
בבלי בבא מציעא פז,א

... פתחו כולם ואמרו אברהם הוליד את יצחק עד אברהם לא היה זקנה מאן דהוה בעי למשתעי בהדי אברהם משתעי בהדי יצחק בהדי יצחק משתעי בהדי אברהם אתא אברהם בעא רחמי **והוה זקנה** שנאמר **ואברהם זקן בא בימים** עד יעקב לא הוה חולשא אתא יעקב בעא רחמי **והוה חולשא** שנאמר **ניאמר ליוסף הגה אביה חלה** עד דאתא אלישע לא הוה דחליש ואתפח אתא אלישע בעא רחמי ואתפח שנאמר **(מלכים ב' ג' יג)** **ואלישע חלה את-חליו אשר ימות בו**

תורה תמימה (א) **הגה אביה חלה** - תניא, עד יעקב לא הוה חולשא, אתא יעקב ובעי רחמי והוה חולשא, שנאמר, **ניאמר ליוסף הגה אביה חלה** (ב"מ פ"ז א'):
תורה תמימה הערה א

(א) לא נתבאר מאין מוכח זה מפסוק זה, ואפשר לומר ע"פ הנהוג במדות אנשים בעלי מדות להזהר לבשר בשורה רעה מפורש, וכשצריכים לזה מודיעים ברמז בהפוך הענין מאנשים אחרים, כדי שיבינו שאצל זה האיש המצב בהיפך, וכמו בריש פסחים ד' א' שאל ר' חייא לרב אביי קיים השיב לו שאמו קיימת והבין ר' חייא שאביו מת, והנה כאן ה' המגיד הזה - אפרים בן יוסף (ע' רש"י) שהי' בעל נמוס ודרך ארץ, וא"כ לא הו"ל לבשר ליוסף מפורש שאביו חולה אלא בענין נרמז, כמו שאם ה' מגיד לו שאביו בריאים והי' מבין שאביו חולה, אך מכיון שעד יעקב לא הוה חולשא כלל לא הי' יוסף מבין מבשורה כזו שהוא חולה, אלא הי' חושב כי אביו מת, אחרי שעד אז היתה היפך הבריאות - המיתה, ולכן הי' מוכרח לומר מפורש שהוא חולה, וממילא מבואר שעד יעקב לא הוה חולשא כלל, ודוק. - גם י"ל בטעם דרשא זו ע"פ מש"כ הרשב"ם בפ' תולדות בפסוק והנה תומים בבטנה ובפ' ויצא בפסוק והנה היא לאה, **דעל כל דבר חידוש שלא הי' עד כה רגיל הכתוב לומר הנה, יעו"ש**, ואנחנו הארכנו בכלל זה לעיל בפ' לך בפסוק הנה נא ידעת כי אשה יפת מראה את, יעו"ש, וכאן אמר הנה אביך חולה, מבואר שהי' הענין דבר חדש. וע"ע השייך לאגדה זו בתוס' ב"ב ט"ז ב'. - ובטעם הדבר שביקש יעקב שתהיה חולשא פירש"י כאן כדי שיצוה לביתו, וכ"מ במ"ר, אבל בסנהדרין ק"ז ב' פירש כדי שיהא פנאי לכל אחד מבניו לבא ממקומו להיות אצלו בשעת מיתה, ולכאורה צ"ע פירש"י שלפנינו, כדי שיצוה, דהא ענין צוואת מצינו עוד קודם יעקב, כמבואר בסנהדרין צ"א א' באברהם, ומבואר באגדות דשת צוה את בניו, ובפסחים ק"ג ב' איתא, חמשה דברים צוה כנען את בניו, וגם קשה, דהא צוה אפרש לעשות עורנו בחיים ובשלמות בריאותו. ולכן נראה דכונת רש"י כאן ובסנהדרין אחת היא, והענין הוא, משום דכפי הנראה מפשטות הכתובים רצה יעקב אבינו להוכיח את בניו, וכ"מ במ"ר, ומבואר בספרי ר"פ דברים שאין מוכיחים אלא סמוך למיתה, ולכן רצה לדעת את עתו. ומש"כ רש"י כאן כדי שיצוה - היינו צוואת דברי מוסר, וכמ"ש סוף הפרשה ויכל יעקב לצוה את בניו, וקאי על הפרשה הקודמת דאיירי מדברים מוסרים, הרי דגם דברים מוסרים נקראו צוואה. - והנה בגמרא לא נתבאר אופן המיתה קודם שביקש יעקב חולשא קודמת, רק בילקוט פ' לך רמז ע"ז מבואר שהיו מתים ע"י עטישה, והיינו שהי' אדם עוטש ונשמתו יוצאת מנחיריו [באופן שבאה לו כמש"כ ויפח באפיו נשמת חיים], ולכן המנהג כשאדם עוטש אומרים לחיים ולשלום, מפני שאז נחשב לשעת סכנה. ועיין ברכות נ"ג א', אין אומרים מרפא בביהכ"נ מפני בטול תורה, ופירש"י לאדם המתעטש רגילין לומר אסותא, עכ"ל, משמע דאינו מצד הדין אלא מנהג בעלמא, אבל בילקוט ומ"ר שם איתא הלשון חייב אדם בעטישה להודות להקב"ה וכו', וצ"ל דלהאדם עצמו הוא חיוב ולאחרים הוא מנהג מוסרי ודרך ארץ, והנה עכ"פ להמעטש עצמו הוא חיוב, וצ"ע שאין נוהגין כן, ויש אומרים בשעת עטישה לישועתך קייתי ה', ואולי זה הוא ממקור החיוב המבואר, אבל לא נתפשט מנהג זה:

[א] ויהי - רביע, אפשר שמרמז כי יש ללמוד כאן ארבע דרשה (א)

[א] ויהי אחריו הדברים האלה ניאמר ליוסף - פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד של כעין היקש (א) לאופן הודעת בשורה רעה ע"פ **תורה תמימה הערה א** ... ואפשר לומר ע"פ הנהוג במדות אנשים בעלי מדות להזהר לבשר בשורה רעה מפורש, וכשצריכים לזה מודיעים ברמז בהפוך הענין מאנשים אחרים, כדי שיבינו (יקישו מהמסופר) שאצל זה האיש המצב בהיפך,

דרשה (ב)
ועוד ענין של היקש (ב) לאחל לאדם בריאות בשעה שמתעטש וגם שהאדם יאחל לעצמו בריאות ע"פ **תורה תמימה הערה א** ... והנה בגמרא לא נתבאר אופן המיתה קודם שביקש יעקב חולשא קודמת, רק בילקוט פ' לך רמז ע"ז מבואר שהיו מתים ע"י עטישה, והיינו שהי' אדם עוטש ונשמתו יוצאת מנחיריו [באופן שבאה לו כמש"כ ויפח באפיו נשמת חיים], ולכן המנהג כשאדם עוטש אומרים לחיים ולשלום, מפני שאז נחשב לשעת סכנה. ... אבל בילקוט ומ"ר שם איתא הלשון חייב אדם בעטישה להודות להקב"ה וכו', וצ"ל דלהאדם עצמו הוא חיוב ולאחרים הוא מנהג מוסרי ודרך ארץ, והנה עכ"פ להמעטש עצמו הוא חיוב, וצ"ע שאין נוהגין כן, ויש אומרים בשעת עטישה לישועתך קייתי ה', ואולי זה הוא ממקור החיוב המבואר, אבל לא נתפשט מנהג זה: **פרקי דר"א פרק נ"ב** חייב אדם לומר בעטישתו חיים שנהפך המות הזה לאור שנאמר **(איוב מא' ג)** **עטישתיו תהל אור**. (ר' דני פדלון הי"ו מנהג העדה הלוית הרואה מעטש אומר לו חיים טובים, והמעטש עונה יוסיפו לך שנות חיים, ומוסיף ואומר לישועתך קייתי ה')

דרשה (ג)
[א] ויהי אחריו הדברים האלה ניאמר ליוסף - רביע ... פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד של דבר עצמתי כאן שנוי עצום בטבע הבריות, ע"פ **תורה תמימה הערה א** מכיון שעד יעקב לא הוה חולשא כלל לא הי' יוסף מבין מבשורה כזו שהוא חולה, אלא הי' חושב כי אביו מת, אחרי שעד אז היתה היפך הבריאות - המיתה, ולכן הי' מוכרח לומר מפורש שהוא חולה, וממילא מבואר שעד יעקב לא הוה חולשא כלל,

דרשה (ד)
בבלי בבא מציעא פז,א ... עד יעקב לא הוה חולשא אתא יעקב בעא רחמי **והוה חולשא** שנאמר **ניאמר ליוסף הגה אביה חלה** ע"פ **תורה תמימה הערה א** **דעל כל דבר חידוש שלא הי' עד כה רגיל הכתוב לומר הנה, הגה אביה חלה** - מרכא טפאא, יתור לרבות כי

ע"י בקשת יעקב באה חולשה לבני אדם, **חלה** - אתנה, מגביל לומר שמחולי זה לא הבריא אלא מתו. וזה נתמך מהמשך **בבלי בבא מציעא פז,א** ... עד דאתא אלישע לא הוה דחליש ואתפח (לא היה חולה שהבריא) אתא אלישע בעא רחמי ואתפח שנאמר ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו (משמע שהיה קודם חולה והבריא), כלומר מיעקב החל חולי ולא היו מבריאם ממנו ומתים. ביקש אלישע שיבריא מחולי ונהיה שנוי בעולם והחלו להבריא

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **המצבת ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקרא – בד"כ ברור לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; פסג – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל פירט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה, עמירה, שגנה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה:

מחוללים.

בראשית ויחי מתא, ויהי אחריו הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חלה

ויקח את-שני בניו עמו את-מנשה ואת-אפרים:

ברתא דמלכא, רוזוף בנימין זאב וולף בן אריה, קבלה ע' 116 (ע"פ אוצר החכמה) ואמאי אמרו חכמים עד יעקב לא הוה חולשא,

אתא יעקב בעא רחמי והוה חולשא. **בראשית ויחי מתא, ויאמר ליוסף הנה אביך חלה**

אלא שאמרו חכמים בדרך מליצה: מדברים על חולשת הגוף ומרמזים על חולשת הנשמה (מהפך פשטא זקף-גדול), כלומר חולי הגוף זו זקף-קטן, אבל חולי הנשמה, חולי הנפש זו זקף-גדול

טט – תבנית טעמים מהפך פשטא זקף-גדול לא מצויה בתורה. בד"כ תבנית הטעמים היא מהפך פשטא זקף-קטן בכל אופן זכינו ללמוד שסובר הכותב שמהפך פשטא מוציא ענין מפשוטו כגון כאן מדברים על חולשת הגוף ומרמזים על חולשת הנשמה

בראשית ויחי מתב, [ב] ויגד ליעקב ויאמר הנה בנה יוסף בא אליך

ויתחזק ישראל וישב על-המטה:

[ב] ויגד ליעקב ויאמר – מונח זקף-קטן זקף-גדול,

רש"י (א) ויאמר ליוסף – אחד המגידיים, ... ויש אומרים אפרים היה וגו' (תנחומא 1), (ב) ויגד – המגיד ליעקב ולא פירש מי וגו'

ליעקב ויאמר – זקף-קטן זקף-גדול, כבר מצאנו מקראות אחרים בהם זקף-קטן זקף-גדול, מלווה מקרא שמרמו ע"י ג' תקע"ו (=

הודיעה) בבנואה, ברוח קודש, ע"י בת קול. אפשר שגם כאן המגיד הסתמי משמעותו כעין הודעה רוחנית. ראה פתרון אפשרי להלן:

ליעקב ויאמר – זקף-קטן זקף-גדול ג' 576 = תקע"ו, ג' המלים המוטעמות 212 + 257 = 469, ההפרש של ג' המלים המוטעמות

מג' המלים זקף-קטן זקף-גדול 469 - 576 = 107 = קב"ה (ר"ת קדוש ברוך הוא (בשם הבחור א"צ"ר הי"ו))

בבלי בבא מציעא פזא

... פתחו כולם ואמרו אברהם הוליד את יצחק עד אברהם לא היה זקנה מאן דהוה בעי למשתעי בהדי אברהם משתעי בהדי יצחק בהדי

יצחק משתעי בהדי אברהם אתא אברהם בעא רחמי והוה זקנה שנאמר ואברהם זקן בא בימים עד יעקב לא הוה חולשא אתא יעקב

בעא רחמי והוה חולשא שנאמר ויאמר ליוסף הנה אביך חולה עד דאתא אלישע לא הוה דחליש ואתפח אתא אלישע בעא רחמי

ואתפח שנאמר (מלכים ב' יגד) ואלישע חלה את-חליו אשר ימות בו

הפסוקים הקשורים לגמרא הזאת מובאים להלן:

בראשית חיי שרה כד, [א] ואברהם זקן בא בימים ויהי ברכ את-אברהם בכל:

[ג] ואשביעך בה' אלתי השמים ואלתי הארץ אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הפנעני אשר אנכי יושב בקרבן:

[ה] ויאמר אליו העבד אילי לא-האבה האשה לקחת אחרי אל-הארץ הזאת

ההשב אשיב את-בנה אל-הארץ אשר יצאת משם:

מלכים ב' יגד, ואלישע חלה את-חליו אשר ימות בו

וירד אליו יואש מלך-ישראל ויבך על-פניו ויאמר אבי אבי רכב ישראל ופרשיו:

יואש מלך-ישראל ויבך על-פניו ויאמר אבי אבי – רביע ... פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד של דבר עצמתי כאן שני

עצום בטבע הבריות, ע"פ בבלי בבא מציעא פזא, עד דאתא אלישע לא הוה דחליש ואתפח אתא אלישע בעא רחמי ואתפח שנאמר

(מלכים ב' יגד) ואלישע חלה את-חליו אשר ימות בו

בקו מחשבה של זקנה וחולשה החוזרת בעולם, לכאורה גם שני הפסוקים הנוספים היו צריכים להכיל פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים

בתפקיד דבר החוזר וקורה. באברהם אין ובאלישע יש. אבל באברהם יש הפתעה כי בפסוקים סמוכים **בראשית חיי שרה כד, ג י**

שלושה מופעים כאלה.

בראשית ויחי מתח, ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד-באי אליך מצריתמה לי-הם

אפרים ומנשה פראובן ושמעון יהיו-לי:

ועתה – פזר אפרים ומנשה פראובן ושמעון יהיו-לי: - (אתנה) פשטא זקף-קטן וההלכה אחריו, כעין לימוד אלפניו ולאחריו.

הלאחריו הוא השוואת אפרים ומנשה לראובן ושמעון כמייצגי כל בני יעקב לירושה בארץ ישראל, הלימוד אלפניו מכוון אל תחילת הקרא

ועתה – פזר – מלמד למקום אחר, אל ההלכה ע"פ [בבלי כתובות עבב] (וראה גם שם) אמר רב יהודה אמר שמואל במקללת יולידיו

בפני מולידיו וסימניך (בר ויחי מתח) אפרים ומנשה פראובן ושמעון יהיו-לי: - (אתנה) פשטא זקף-קטן והורת אור ואחריו הלכה.

ההלכה שהמקללת ילדיו בפני מולידיו או מולידיו בפני ילדיו יוציאה בלא כתובה. כיצד הגענו לכתובה?

שני-בניך - תלישא-קטנה, ענין של מחיצה, אפרים ומנשה יחשבו כבני יעקב כפי רש"י ליטול חלק בארץ איש כנגדו. כנגד ראובן ושמעון

וזאת כיון שיוסף הראה ליעקב שטר כתובה בה נשא את אסנת לאשה וגם הקמיע שכתב יעקב ושם על צוארה, הבנים הם בכלל ישראל.

• במעמד ברכת יעקב ליוסף ולבניו נמצאים יחד יעקב מולידיו של יוסף ובני יוסף אפרים ומנשה בני אסנת שיוסף נשאה בכתובה,

אם ח"ו האשה תקלל הסבא או הנכדים בעת המצאם ביחד התלישא-קטנה עוקרת אותה מזכות הכתובה להוציאה בלא כתובה..

ועתה שני-בניך פזר תלישא-קטנה, ענין של מחיצה, אפרים ומנשה יחשבו כבני יעקב כפי רש"י ליטול חלק בארץ איש כנגדו.

ועתה שני-בניך פזר לימוד למקומו – אפשר כי מלמד רשות לאבא לתת מתנות מחיים שלא כפי שאחרי מותו הירושה

לבכור פי שניים משאר האחים.

רש"י (ה) שני בניך הנולדים לך... עד באי אליך - לפני בואי אליך; כלומר, שנולדו משפרשתה הימני עד שבאתי אצלך, לי הם -

בחשבון שאר בני, ליטול חלק בארץ איש כנגדו. ראב"ע פירוש שנמסר לתלמיד ומאחר שהשם נתנה לי אחר אבותי, הנה אעשה בה

כרצוני, לתת ממנה ולחלקה כפי רצוני; וגו' רבי יוסף בכור שור (ד) ונתתי את הארץ הזאת וגו' - ומאחר שנתנה לי הקדוש ברוך הוא,

יכולני לחלקה כרצוני.

פראובן ושמעון י – מרכא טפחא, יתור לרבות את כל בני יעקב להשוואה לאפרים ומנשה בני יוסף שיחשבו שוים לירושת הארץ.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטוד"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב ששעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – בד"כ בורר לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; **פסא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; **זולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרשא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה, עמירה שגנה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.3 בראשית ויחי מז, כח

בראשית ויחי מז, כח:

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי יָמֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם חָמֵשׁ וָשֵׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וָמֵאָה שָׁנָה:

רש"י (כח) **וַיְחִי יַעֲקֹב** – למה פרשה זו סתומה? לפי שכיוון שנפטר יעקב אבינו, נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השיעבוד, שהתחילו לשעבדם. דבר אחר: שבקש לגלות את הקץ ונסתם ממנו. בראשית רבה (צו, א).

וַיְחִי יָמֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם חָמֵשׁ וָשֵׁבַע שָׁנִים – פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין דבר החזור וקורה, היקף, בנין אב.

הדבר החוזר וקורה עשוי להילמד מפירוש רש"י בשני ענינים. (א) כאשר נפטר נשיא הדור ואין הדרכה ומגן עלולה לקרות צרת שיעבוד;

(ב) כל המבקש לגלות את הקץ יקח מוסר מיעקב אבינו שנסתם ממנו הקץ ולכן אל ינסה לגלות כי גם יסתם ממנו.

(ג) ומ-ר' **צדוק הכהן מלובלין** - **פרי צדיק** בפרשות שונות בכל דור נשי"א הדור הוא בנוטריקון ניצוץ של יעקב אבינו, וכן רבינו הקדוש

הוא רבי יהודה הנשיא כדאיתא ב-ר' **צדוק הכהן מלובלין** - **פרי צדיק בראשית פרשת ויחי**

ואיתא בבראשית רבה (צ"ו, ה') על רבי שהיה ניצוץ מנשמת יעקב אבינו ע"ה שהיה דר בציפורי שבע עשרה שנה וקרא על עצמו ויחי

יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויחיה יהודה וכו'. וכל אותם השנים היה חושש ביסורין כדי לתקן כללות נפשות ישראל שיזכו

לשלימות החיות של עולם הבא וגם מה שעבר עליהם יהיה בסוף נתקן הכל כמו שנאמר (דניאל י"ב, ב') ורבים משיני אדמת עפר

יקיצו וגו', ... ועשה כמו שעשה יעקב אבינו .... על זה גמר אומר ויחי ימי יעקב שני חייו בכלל מאה ארבעים ושבע שנה שעל ידי השבע עשרה שנה שבסוף נתבררו כל בחינת חיי יעקב שהמה הנפשות השפלים לטובה.

בראשית ויחי מז, ל:

וַיִּשְׁכַּבְתִּי עִם-אֲבֹתַי וַיִּנְשְׂאָתַנִּי מִמִּצְרַיִם וַיִּקְבְּרֵנִי וַיִּקְבְּרוּתָם וַיֹּאמְרוּ אֲנֹכִי אֲעֲשֶׂה כְּדַבְּרֵךְ:

תורה תמימה

(ל) **וַיִּנְשְׂאָתַנִּי מִמִּצְרַיִם** – אמר קנא, דברים בגו⁸⁸, יודע היה יעקב אבינו שצדיק גמור היה, ואם מתים שבחור"ל חיים למה הטריח את

בניו - מפני שלא קיבל עליו צער מחילות⁸² [כתובות ק"א א']:

תורה תמימה הערות יא ר"ל יש כאן דברים מסותרים בענין זה וצריך לשים לב להם:

(יב) ר"ל אף על פי שלא היה צריך לזכות א"י שהיא מכפרת כמש"כ (פ' האזינו) וכפר אדמתו עמו, מפני שצדיק גמור הי', בכ"ז לא רצה

להקבר בחור"ל מפני שלא קיבל עליו צער גלגול מחילות שבאים לזה הצדיקים הקבורים בחור"ל, והיינו, שעצמותיהם מתגלגלים ע"י

מחילות האדמה עד א"י וחיים שם. ואמנם צ"ע דלפי טעם זה לבר הו"ל לצות לבניו שיקחו את עצמותיו לעת שיצאו ממצרים כמ"ש

יוסף והעלייתם את עצמותי, וצ"ל דעוד טעמים היו לו ליעקב שלא רצה להקבר במצרים וכמש"כ רש"י שחשש שלא יעשוהו אלוה,

וכעין מ"ש בירושלמי ע"ז פ"ג ה"ב אנשי כות עשו רגלי דיעקב על שם שאמר לו לבן נחשתי ויברכני ה' בגללך, ולכן חשש שאח"כ

לא יניחו לקחת את גופו ועצמותיו, וכמו שהי' באמת ביוסף שלא הניחו למשה לקחת עצמותיו והי' טרח הרבה בזה, כמבואר

בירושלמי סוטה פ"א ה"ז יעו"ש:

וַיִּשְׁכַּבְתִּי עִם-אֲבֹתַי וַיִּנְשְׂאָתַנִּי מִמִּצְרַיִם – פעמיים זקף בין שני קיסרים (כאן בין סלוק ואתנה). כעין דבר החזור וקורה, היקף, בנין אב.

יעקב אבינו ביקש למנוע מעצמו צער גלגול מחילות אם היה נקבר במצרים, והתבנית מרמזת בכעין היקף מיעקב אבינו הצדיק לצדיקים

אחרים שנקברו בחור"ל שיצטרכו לקבל עליהם צער גלגול מחילות כדי להגיע לארץ-ישראל. ועוד יש ללמוד מיעקב אבינו שצדיקים

שבחור"ל יצניעו את המופתים שהם עושים לטובת העולם כדי שלא יעשו אותם לאלוה. כי יעקב ברך את פרעה שהנילוס יעלה לקראתו ולכן

מצרים לא רצו להניח להוציא גופו ממצרים וכך עשו ליוסף.

ועוד היקף ע"פ פירוש **תורה תמימה וינשאתי ממצרים** – טול עמי מעפר מצרים⁸³, [מכאן אמרו, המוצא מת מושכב כדרכו נוטלו

ואת תפוסתו]⁸⁴ [נזיר ס"ה א']:

(ג) פשוט דמדייק יתור המלה **ממצרים** שאינה דרושה לענין:

(יד) טעם הדבר מפני שאפשר שהתבוסס והתגלגל לשם רקב או דם או ליחה מהמת, ולכן נוטל את העפר התחוח שתחתיו ועוד בעומק

ג' אצבעות מקרקע בתולה שתחתיו והוא שיעור תפוסה ואח"כ מותר לעשות שם טהרות ואינו חושש שמא עוד מת קבור שם. ואף על

פי דבעלמא קיי"ל מת מצוה קונה מקומו, מכל מקום לא חיישינן שזה הי' מת מצוה, משום דע"פ רוב מת מצוה קלא אית ליה. ומ"ש

הלשון מושכב כדרכו בא לאפוקי אם מצאו יושב או ראשו בין ברכיו, שכן קוברין העובדי כוכבים מתייהם ולכן מותר לפנותו בכל

ענין. ומה שהוספנו במוסגר, הוא ע"פ גירסת הערוך, והלשון מכאן אמרו יהי' פירושו מכאן סמכו, דאין דרשה זו אלא אסמכתא, שהרי

לא נמצא כלל בכתוב שיעקב נקבר תחלה במצרים, כמש"כ התו"ט בשם הרמב"ם במשנה כאן:

ממצרים – זקף-קטן בתפקיד שתיים, לדרוש מה נוטלים עם מת: מכאן אמרו, המוצא מת מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו [נזיר ס"ה

א']

ויאמר – זקף-גדול בתפקיד שלוש, לדרוש נטילת העפר התחוח שתחתיו (של מת בדרך או בשדה) ועוד בעומק ג' אצבעות מקרקע בתולה

שתחתיו והוא שיעור תפוסה. או שלוש סיבות לנטילת העפר שמא הוא מכיל (א) רקב (ב) או דם (ג) או ליחה מהמת.

מת מצוה קונה מקומו ויש לקוברו במקומו, לעומתו מת שאינו מת מצוה אינו קונה מקומו ומותר לטלטלו עם העפר התחוח שתחתיו. ועוד

בענין זקף-גדול במשמע של שלוש נקודות שתיים באופן אחד ואחת באופן אחר. שמת ישראלי מושכב, ואילו מתי ע"ז נקברים בשיבה או

כאשר ראשם בין ברכיהם.

אפשר להסביר כי אין דרשה זו אלא אסמכתא במובן שהיא נסמכת על תבנית הטעמים של פעמיים זקף בין שני קיסרים.

בראשית ויחי מט, ד:

פָּחַז כַּמְיִם אֶל-תּוֹתֵר כִּי עֲלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אֲבִיךָ

אֲזַ חֲלָלְתָּ יְצוּעֵי עֲלֶיהָ פ

פָּחַז כַּמְיִם – מהפך פשטא

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**: **אתנח**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבי**; **דראג** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרוא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב שמשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ בורר לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרישא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגנה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה: **תורה שלמה** מידה ... **לראבריה** ג' **פחז** נוטריקון **כבלי** יומא ...

אמר רבי גמליאל עדיין אנחנו צריכים לרבי אלעזר המודעי הלומד הנוטריקון שלא על סדר האותיות פ'ח'ז' אלא ז'פ'ח' זיעזעת פסחת חלית? שראובן לא חטא.

- טט - וזהו ענין מהפך פשטא להוציא הענין מפשטו על דרך הנוטריקון שלא כפשוטו ועל דרך לימוד זכות במעשה ראובן.

תרגום אונקלוס בראשית פרק מט

(ג) ראובן בוכרי את חילי וריש תוקפי לך הוה חזי למסב תלתא חולקין **בכירותא כהונתא ומלכותא** :
 (ד) על דאזלת לקביל אפך הא כמיא ברם **לא אהניתא חולק יתיר** לא תסב ארי סליקתא בית משכבי אבוך בכין אחילתא לשיויי רבי סליקתא :

אל-תותר - זקף-קטן, אפשר כי יורה כי איבד חלק היתיר של הבכור והוא כהונה ומלכות, כב-**כבלי** **כבא בתרא קכח - קכט**, **והיה ביום הנחילו את בניו** שאבא יכול לחלק רכושו במתנה קודם מותו לפי ראות עיניו.

בראשית ויחי מט, י: לא-יסור שבט מיהודה ומחלק מביין רגליו עד כי-יבא שילה שילו ולו יקתת עמים:

לא-יסור שבט מיהודה – מרכא (=מאריך) פשטא זקף-קטן. זקף-קטן בתפקיד של שתיים, מרמז לשתי משמעויות של טעם מרכא (=מאריך) שבא לפני זקף-קטן. (א) מרמז כאן שמלכות מיהודה לא תתחיל מיד אלא מאריך עד זמן תחילתה בדוד; (ב) משתתחיל היא תאריך דרך ראשי גלויות אף שאינם מלכים ודרך נשיאי ארץ-ישראל, כפי **רש"י** **לא-יסור שבט מיהודה** – מדוד ואילך, אילו ראשי גלויות שבבבל (ראה סנה' ה,א) שרודים את העם בשבט, שממונים על פי המלכות. **ומחלק מביין רגליו** – תלמידים, אילו נשיאי ארץ ישראל.

לא-יסור שבט מיהודה – מרכא (=מאריך) פשטא זקף-קטן. זקף-קטן בתפקיד של שתיים, מרמז לשתי משמעויות של טעם מרכא (=מאריך) שבא לפני זקף-קטן. (א) מרמז כאן שמלכות מיהודה לא תתחיל מיד אלא מאריך עד זמן תחילתה; (ב) משתתחיל היא תאריך ללא גבול כפי **רמב"ן** ... ואמר **לא-יסור** – לרמז כי ימלוך שבט אחר על ישראל, אבל מעת שיחל להיות ליהודה שבט מלכות, **לא-יסור** ממנו אל שבט אחר ;

שילה שילו - גירסת כתר ארם צובא הממוחשב מביאה כתיב **שילה** וקרי **שילו**, ומהאיות של הקרי מובן יותר טוב פי' **רש"י** ומדרש אגדה (בר"ת צ"ז, י): שיי לו: "יובילו שיי למורא" (תה' ע"ב).

- עד כי-יבא שילה** – (אתנח) יתיב מונח זקף-קטן, יתיב - דווקא כך,
רבינו בחיי בראשית ע' שפ"ד] כי מלת **עד** במקום זה כמו לעד. על כן בא הטעם ב-**עד** להורות כי אינו נמשך אחר (טט – מלת עד עומדת לעצמה ואינה מחוברת לכתוב אחריה) **כי-יבא שילה** וזמה **[תרגום אונקלוס]**: עד עלמא, ותרגם **כי-יבא שילה** דייתא משיחא. והמתרגם : עד דייתא משיחא, טועה. וענין הכתוב כי בבא המשיח לא תפסק המלכות מיהודה לעד לעולם וגו' **[פירוש רבינו בחיי]** הטעם. מהפך - זו ראייה שרבינו מביא לחזק את פירוש מורו הרשב"א.
- טט – הערה על הפירוש לרבינו בחיי: בגירסה שלנו הטעם יתיב, בדרך כלל יתיב מחליף פשטא במלה בת הברה אחת או מלה בת שתי הברות והיא מלעילית, פשטא עוצר חלש והוא בד"כ בהקשר עם מהפך לפניו.
  - טט – רבינו בחיי לומד **לא-יסור שבט מיהודה עד** = לעד

עד כי-יבא שילה ולו יקתת עמים – (אתנח) יתיב מונח זקף-קטן והוא פעולה, טפחא מרכא סלוק והוא פעולה. תבנית כזאת עשויה להידרש בכעין לימוד אלפניו ולאחריו. הלימוד **אלפניו** יהיה מובנו דווקא כך משיבוא שלה לא יסור שבט מיהודה לעד. הסבר זה מתואם עם פירוש רש"י ורמב"ן שמלכות או נשיאות יהודה לא תתחיל מיד, אבל משתתחיל לא תפסק לעד. הלימוד **לאחריו** יהיה כפי' רש"י (מט,יא) ואונקלוס תרגמו **במלך המשיח** טט - ואיך יראו הדברים בימי המשיח, טט - הדרשה ע"פ הטעמים מתואמת עם תרגום אונקלוס ועם תרגום יונתן הממשיכים את רעיון שלטון יהודה מפסוק (מט,י) אל פסוק (מט,יא,יב) אף שהפשט עוסק בשפע הגפנים והיין בנחלת יהודה.

בראשית ויחי מט,יא - יב: (כהמשך להסבר ל-(מט,י))
[יא] אסריו ללפן עיריה עירו ולשרקה בני אתנו כפס ביהן לבשו ובדם-ענבים סותה סותו;
[יב] חכלילי עינים מנין ולבן-שנים מחלב: פ

רש"י ... ואונקלוס תרגמו **במלך המשיח**: **גפן** - הם ישראל; **עירה** - עיר זו ירושלים; **שורקה** - ישראל, שנאמר "אנכי נטעתך שורק" (יר', ב,כא); **בני אתנו** - "יבנון היכליה", לשון "שער האיתון" בספר יחזקאל (מ,טו). ועוד תרגמו **כפנים אחרים**: **גפן** - אילו צדיקים; **בני אתנו** - "עבדי אורייתא באולפן";

תרגום אונקלוס מט,יא יסחר ישראל לקרתיה (יקיף ישראל לירושלים) עמא יבנון היכליה (העם יבנה היכל ה') יהון צדיקיא סחור סחור ליה (יקיפו הצדיקים להיכל ה'), אפשר שהכוונה גם לסנהדרין היושבת בחצי גורן בחלק החול של המקדש ולשכת הגזית פתוחה לקודש) ועבדי אורייתא באולפן (תלמידי חכמים במקום לימוד) עמיה יהי ארגוון טב לבושיה וכסותיה מילא מילא צבע זהורי וצבענין ;

תרגום יונתן מט,יא מה יאי מלכא משיחא דעתיד למיקום דבית יהודה אסר תרצוי ונחית ומסדר סדרי קרבא בעלי דבבוי ומקטל מלכין עם שולטניהון ולית מליך ושולטן דיקום קדמוי מסמיק טורריא מן אדם קטיליהון לבושי מעגעעין פאדמא מדמא לעצור דעבנין:
כתר יונתן מט,יא מה נאה מלך המשיח שעתיד לקום משל בית יהודה רתם מותניו ויורד ועורך מערכי מלחמה בבעלי שונאיו והורג מלכים עם שלטונם ואין מלך ושליט שיקום לפניו מאדים הרים מדם הריגתם לבושי יתגוללו בדם מדומה לסחיטת ענבים:
 (יב) מה נאות הם עניו של מלך המשיח, כיון זך מלראות גילוי עריות, ושפכות דם זכאי, ושינוי נקיות מן הלב, שלא לאכול גזל ועושק, וכך יסמיקו ההרים והיקבים מיון, והגבעות ילבינו מהתבואה ומעדרי הצאן;

ב"ה טוב טעם ודעת למדני פשוט"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפנית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** פשוט – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דקא** – מוציא, ממשע, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' השויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – ב"ב בורר לימוד בממשע אחד מרב משמעות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פסא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מינה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הקיט; **השלישיה**: (קדמא – סדר קדימות; **זולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא וזולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרשא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.4 בראשית ויחי מז,כה

בראשית ויגש מז,יט: לָמָּה נִמְוֹת לְעֵינֶיךָ גַם-אֲנַחְנוּ גַם אֲדַמְתָּנוּ קִנְיָה-אֲתָנוּ וְאֵת-אֲדַמְתָּנוּ בַּלְחָם וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְאֲדַמְתָּנוּ עִבְדִים לַפְרֵעָה וְתֵן-זֶרַע וְנִתְּנָה וְלֹא נִמְוֹת וְהָאֲדַמְתָּה לֹא תִשָּׁם:

לָמָּה נִמְוֹת לְעֵינֶיךָ – דרגא מונח רביע, חטא אדם הראשון קנס מיתה לעולם, התוצאות ההילכתיות הן הרחקה ממת התופס ארבע אמות, מבית הקברות (**בבלי ברכות גב, יחא**), וממקום של ערום כמו מבית המרחץ למצוות שונות. מקור נוסף שכל ד' אמות הם רשות בפ"ע. **שכל טוב (בובר) בראשית פרשת ויגש - ויחי מז,יט לָמָּה נִמְוֹת לְעֵינֶיךָ**. כלומר מה הנאה יש לך שאנו מתים ואתה רואה: **לְעֵינֶיךָ**.

נקוד ברביע ששם גבול המחווה ... מדרש זה יוסבר בשלבים: (א) **לָמָּה נִמְוֹת לְעֵינֶיךָ**. כלומר מה הנאה יש לך שאנו מתים ואתה רואה (טט) – הרי זה בבחינת לעג לרש, ועני חשוב (כמת): (ב) **לְעֵינֶיךָ**. נקוד ברביע ששם גבול המחווה ... פירוש המלה המחווה עשוי להיות גבול הראיה, גבול המורה על חפץ, גבול חוות (בתנית) הדעת, רשות בפני עצמו, ע"פ (**בר' ויגש מז,א**) **וַיֹּאמֶר** ת"א וחוי, לכן משמע ששם גבול המחווה – ששם גבול האמירה.

(ג) טט – המצרים באמרם **לָמָּה נִמְוֹת לְעֵינֶיךָ** אם אינו מאכילם, הרי זה בבחינת לעג לרש כי הוא בעל האוכל שיכול לפעול ולהם אין אוכל ולכן הם בבחינת מת שאינו יכול לפעול. תוכן הכתוב מספר על המצב במצרים, מדרש שכל טוב בדרשו את טעם רביע במלת **לְעֵינֶיךָ** מעביר את **נִמְוֹת לְעֵינֶיךָ** לעניני הלכה של ארבע אמות שתחום תפיסת המת (סביבו), שבתוך תחום זה אומרים רק מה ששיך למת, ומעבר לו אפשר לקיים מצוות שונות מבלי שיהא בזה לעג לרש, היינו למת שאינו יכול לקיימם.

(ד) תבנית הטעמים של **לָמָּה נִמְוֹת לְעֵינֶיךָ** – דרגא מונח רביע, היא כתבנית הטעמים (**בר' גז, יג**) **וְכִי תֵאָדָּה-הוּא לְעֵינֶיךָ** (במפוע הראשון בתורה) מרמזת לחטא אדם הראשון שקנס מיתה לעולם, הביא יצר הרע לעולם ועמו הבושה מהערום והמסתעף מהם. ומכאן להלכות הקשורות להרחקה ממת התופס ארבע אמות (**בבלי ברכות יחא**), וממקום של ערום, ומאשה ע"פ **עין משפט** שו"ע או"ח מהא, (תפילין ד' אמות ממת, מבית הקברות ומבית המרחץ); יו"ד רפב,ד (ספר תורה מעבר לד' אמות ממת ובית הקברות); שדמ"ט, יז (דברי תורה מעבר לד' אמות ממת ע"פ ש"ך, ט"ז); שסז,ג (מעבר לד' אמות ממת תפילין, ספר תורה; צצית, קריאת שמע ותפילה); או"ח קב,א,ד (לא לעבור בד' אמות של מתפלל) **רמב"ם הלכות איסורי ביאה פכ"א,ה"כ"ב** ... אסור הלך אחרי אשה ... עד שירחיק ד' אמות ... **ש"ת תורה לשמה סימן שפב** (טט - השאלה) אסור לאדם שיהלך אחר אשה מהו המרחק שצריך להיות ביניהם (טט - התשובה) ... הנה השיעור הוא ארבע אמות ... **דכל ארבע אמות הוא חלוקה ורשות בפ"ע** ... וכן הדבר מפורש יוצא מפי רבינו הגדול האר"י זצ"ל בטעמי המצוות ונתן שם טעם מספיק ע"פ הסוד **בשיעור ארבע אמות דסגי אחרי אשה**. והיה זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי. כ"ד הקטן יחזקאל כחלי (ג' יוסף חיים, הלוא הוא הבן איש חי) נר"ו.

בראשית ויחי מז,ל: וַיִּשְׁכַּבְתִּי עִם-אִבְתִּי וַנְשֵׂאתִנִי מִמִּצְרַיִם וַיִּקְבְּרֵנִי בַקְּבָרָתָם וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֲעֲשֶׂה כְדַבְרָךְ:

תורה תמימה (ל) וַנְשֵׂאתִנִי מִמִּצְרַיִם – אמר קנא, דברים בגו⁸⁶, יודע היה יעקב אבינו שצדיק גמור היה, ואם מתים שבו"ל חיים למה הטריח את בנוי - מפני שלא קיבל עליו צער מחילות⁸⁷ [כתובות קי"א א']:

תורה תמימה הערות יא) ר"ל יש כאן דברים מסותרים בענין זה וצריך לשים לב להם: **יב**) ר"ל אף על פי שלא היה צריך לזכות א"י שהיא מכפרת כמש"כ (פ' האזינו) וכפר אדמתו עמו, מפני שצדיק גמור היה, בכ"ז לא רצה להקבר בחו"ל מפני שלא קיבל עליו צער גלגול מחילות שבאים לזה הצדיקים הקבורים בחו"ל, והיינו, שעצמותיהם מתגלגלים ע"י מחילות האדמה עד א"י וחיים שם. ואמנם צ"ע דלפי טעם זה לבוד הו"ל לצות לבנוי שיקחו את עצמותיו לעת שיצאו ממצרים כמ"ש יוסף והעליתם את עצמותי, וצ"ל דעוד טעמים היו לו ליעקב שלא רצה להקבר במצרים וכמש"כ רש"י שחשש שלא יעשוהו אלוה, וכעין מ"ש ב-**ירושלמי ע"ז פ"ג ה"ב** אנשי כות עשו רגליה דיעקב על שם שאמר לו לכן (**בר' ויצא לב, נחשתי ויברכני ה' בגלגלי**; ולכן חשש שאח"כ לא יניחו לקחת את גופו ועצמותיו, וכמו שהי' באמת ביוסף שלא הניחו למשה לקחת עצמותיו והי' טרח הרבה בזה, כמבואר בירושלמי סוטה פ"א ה"ז יעו"ש:

ירושלמי (וילנא) עבודה זרה פ"ג,ה"ב מתני' המוציא שיברי כלים הרי אילו מותרין מצא תבנית יד או תבנית רגל הרי אילו אסורין מפני שכיוצא בהן נעבד: **גמ'** רבי יוסי בשם ר' יוחנן מפני שרובן באין מן הדלפקיות (שולחן מוכיה, חנות) מעתה אפילו תבנית יד ותבנית רגל, שנייא (שונה כי בדומה להם נעבד) היא מפני שכיוצא בהן נעבד. כתיב [מלכים ב יז ל] ואנשי בבל עשו את סכות בנות (פירוש) תרנגולתא ופרחיה [מלכים ב יז ל] ואנשי בית שמש (בגרסת ונציה אנשי כות) עשו את נרגל (פירוש) ריגליה (רגל של) דיעקב וריגליה דיוסף (**בר' ויצא לב, נחשתי ויברכני ה' בגלגלי**; ויברך ה' את-בית המצרי בגלגל יוסף).

פני משה הוסיף הפסוק עם מלת רגל (**בר' ויצא לב, ל**) **כִּי מָעַט אָשֶׁר-הָלַךְ לְךָ לְפָנַי וַיִּבְרַחְךָ לְרֵיב וַיִּבְרַךְ ה' אֶתְּךָ לְרַגְלֶיךָ וְעַמָּה מְתֵי אֲעֲשֶׂה גַם-אֲנֹכִי לְבֵיתִי: רש"י** (ל) **לְרַגְלֶיךָ** - בשביל ביאת רגלי אצלך; עם רגלי באת ברכה, ... **רד"ק** (ל) **כִּי מָעַט לְרַגְלֶיךָ** - רוצה לומר: מזמן שהלכתי בעבודתך, נתברכת; כמו שאומרים בני אדם: רגל טובה לפלוני.

פני משה ע"ז פ"ג,ה"ב מתני' **המוצא שברי כלים**. והן כצלמים הרי אלו מותרין דכי הוו שלמים ספק עבדום ספק לא עבדום ואת"ל עבדום שמא ביטלוה ולכן שברום והוי ספק ספיקא ולקולא: (טט - מצא תבנית יד או תבנית רגל ...) **מפני שכיוצא בהן נעבד**. שעושי תבנית יד מעיקרא ועובדין אותה:

גמ' מפני שרובן באין מן הדלפקיות. מן כלים שעושיין כעין דלפקי (חנות) וכיוצא ואין כאן בית מחוש שנעשית לע"ז: **מעתה אפיי תבנית יד או רגל**. יהו מותרין: **שנייא היא**. (שונה) שיש הוכחה שהיא מע"ז כדקתני מפני שכיוצא בהן נעבד: **כתיב**. אידי דאיירי (כיוון שעסק) ביד ורגל דע"ז מייחית להו לקראי דמלכים (הביא המקראות שבספר מלכים) שכך היו נוהגים בע"ז שלהם כדלקמן ריגליה דיעקב (שעשו אנשי כות או בית שמש) וכד' **תרנגולתא**. עם אפרוחיה סכות בלשונם תרנגולת וכוונת אפרוחיה: **את נרגל**. צורת רגל עשו להם על שם ריגליה דיעקב דאמר לו לכן נחשתי וגו' וכתיב (**בר' ויצא לב, ויברך ה' אתך לרגליך**) וכן ריגליה דיוסף דכתיב ויברך ה' וגו' ועושיין תבנית רגל לניחוש להם. ובבבלי פ' ד' מיתות נרגל תרנגול: **אשימא**. היא אימרא כמה דתימר וכו' האשם וכן אשימא לשון איל הוא: **כלבא**. נובח: **באש**. לאדרמלך וענמלך. צורת טוסי ופיסיוני. והתם קאמר הפרד והסוס:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מלמדני (ט"ו) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הפצות ההשערות: אנתח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **מקור פשטא** – מוציא פשט; **מרכא** = מאריך; רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ בורר לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל הפרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרשא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

וְשִׁכְחֵתִי עִם-אֲבֹתַי – מקף בתפקיד רב-שלב בקבורה ארעית, קבורה קבועה, או קבורה קבועה וצריך לפנות, ויעקב מבקש שלו תהיה קבורה קבועה בלבד. **וְשִׁכְחֵתִי עִם-אֲבֹתַי** – זקף-קטן – שתי דרשות ביעקב למנוע מעצמו גלגול מחילות בקבורה קבועה, למנוע מעצמו קבורה זמנית שאז יש אולי להמתין לעיכול בשר ואח"כ ללקט עצמות ולהעבירן לקבר אבות.

וְשִׁכְחֵתִי עִם-אֲבֹתַי וְנִשְׁאַתְנִי מִמִּצְרַיִם – פעמיים זקף בין שני קיסרים (כאן בין סלוק ואתנח). כעין דבר החוזר וקורה, היקש, בנין אב. היקש (א) מיעקב אבינו הצדיק לצדיקים אחרים שנקברו בחו"ל שיצטרכו לקבל עליהם צער גלגול מחילות כדי להגיע לארץ-ישראל. היקש (ב) ע"פ **תורה תמימה הערה יב** **וְנִשְׁאַתְנִי מִמִּצְרַיִם** – פשטא במשמע פשיטא – מובן מאליו ש-**מִמִּצְרַיִם** התייחסו ליעקב אבינו כאלוה מפני שיעקב ברח את פרעה שהנילוס יעלה לקראתו ולכן מצרים לא רצו להניח להוציא גופו ממצרים וכך עשו ליוסף. לכן ילמדו מיעקב אבינו הצדיקים שבחו"ל להצניע את המופתים שהם עושים לטובת העולם כדי שלא יעשו אותם לאלוה. היקש (ג) ע"פ פירוש **תורה תמימה וְנִשְׁאַתְנִי מִמִּצְרַיִם** – טול עמי מעפר מצרים⁹¹, [מכאן אמרו, המוצא מת מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו]⁹² [נזיר ס"ה א']:

(ג) פשוט דמדייק יתור המלה **מִמִּצְרַיִם** שאינה דרושה לענין: **יד** טעם הדבר מפני שאפשר שהתבוסס והתגלגל לשם רקב או דם או ליחה מהמת, ולכן נוטל את העפר התחזות שתחתיו ועוד בעומק ג' אצבעות מקרקע בתולה שתחתיו והוא שיעור תפוסה ואח"כ מותר לעשות שם טהרות ואינו חושש שמא עוד מת קבור שם. ואף על פי דבעלמא קיי"ל מת מצוה קונה מקומו, מכל מקום לא חיישינן שזה הי' מת מצוה, משום דע"פ רוב מת מצוה קלא אית לי. ומ"ש הלשון מושכב כדרכו בא לאפוקי אם מצאו יושב או ראשו בין ברכיו, שכן קוברין העובדי כוכבים מתייהם ולכן מותר לפנותו בכל ענין. ומה שהוספנו במוסגר, הוא ע"פ גירסת הערוך, והלשון מכאן אמרו יהי' פירושו מכאן סמכו, דאין דרשה זו אלא אסמכתא, שהרי לא נמצא כלל בכתוב שיעקב נקבר תחלה כמצרים, כמש"כ התוי"ט בשם הרמב"ם במשנה כאן:

טט – יעקב מנע את קבורתו במצרים, ואף שלא נקבר במצרים צוה ליטול מעפר מצרים עמו. והיות ואינו ענין ליעקב תנהו לענין למקום אחר [מכאן אמרו, המוצא מת מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו]⁹³ [נזיר ס"ה א'].
מִמִּצְרַיִם – זקף-קטן בתפקיד שתיים, (א) נוטלים מת (ב) נוטלים תפוסת מת שבדואות שייכת למת, מתחתיו ובסביבתו:
וַיֹּאמֶר (יוסף) – זקף-גדול בתפקיד שלוש, לדרוש נטילת העפר התחזות שתחתיו (של מת בדרך או בשדה) ועוד בעומק ג' אצבעות מקרקע בתולה שתחתיו והוא שיעור תפוסה. או שלוש סיבות לנטילת העפר שמא הוא מכיל (א) רקב (ב) או דם (ג) או מוהל (ליחה) מהמת. מת שאינו מת מצוה אינו קונה מקומו ומותר לטלטלו עם העפר התחזות שתחתיו. ועוד בענין זקף-גדול במשמע של שלוש נקודות שתיים באופן אחד ואחת באופן אחר. שמת ישראלי מושכב, ואילו מתי ע"ז נקברים בישיבה או כאשר ראשם בין ברכיהם. מת מצוה כתב ה-**בית יוסף יו"ד סי' שסד** קונה מקומו ויש לקבורו במקומו אבל יש בזה תנאים (א) לפחות ראשו ורובו במקום (ב) שאינו על המיצר (דרך) שלא יגרום לטומאה להולכים. ואם צריך לפנותו מן המיצר מפנהו לשדה הפחות טוב.

בית יוסף יורה דעה סימן שסד ומ"ש ואם הוא מת מצוה וכו' שמת מצוה קונה מקומו. בסוף פרק מרובה (ב"ק פ"א:). ופריך בפרק נגמר הדין (שם) וקבר הנמצא מותר לפנותו ודילמא מת מצוה הוא ומשני מת מצוה קלא אית ליה: והרמב"ם כתב בהלכות טומאת מת פרק ח' (ה"ה) קבר הנמצא מותר לפנותו ואם פינהו מקומו טמא ואסור בהנאה עד שיבדק כמו שיתבאר וקבר הידוע אסור לפנותו ואם פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה [עכ"ל] וכך היא שנויה בירושלמי פרק בתרא דנזיר (פ"ט ה"ג)

על הערת תורה תמימה שאין דרשה זו אלא אסמכתא, אפשר להסביר שדרשה זו אסמכתא במוכן שהיא נסמכת על תבניות הטעמים של הפסוק.

בבלי סנהדרין מז, ב ... דיקא נמי, דקתני: נתעכל הבשר מלקטין את העצמות וקוברין אותן במקומן (בקברי אבותיהם), שמע מינה. רב אשי אמר: אבילות מאימתי קא מתחלת - מסתימת הגולל, כפרה מאימתי קא הויא - מכי חזו (המתים) צערא דקברא פורתא(זמן מועט). הלכך, (הרוגי בית דין) הואיל ואידחו - ידחו (היות וכבר נדחתה האבילות עליהם משעת סתימת הגולל או תמשיך ותדחה ואין להם אבילות). - אי הכי למה לי עיכול בשר (היות ואחרי זמן מועט מסתימת הגולל יש להם כפרה או לכאורה אפשר להוציאם מקברם הזמני אחר זמן קצר ולהעבירם לקברי אבותיהם)? - משום דלא אפשר (זה יהיה בזיון המת, לכן ממתנינים לעיכול בשרם וומעבירים עצמותיהם לקברי אבותיהם).
בבלי סנהדרין מז, א ... תא שמע: הלינו לכבודו; לשמע עליו עיירות, להביא לו מקוננות להביא לו ארון ותכריכין - אינו עובר עליו. שכל העושה אינו אלא לכבודו של מת - הכי קאמר: כל העושה לכבודו של חי - אין בו בזיון למת. תא שמע, רבי נתן אומר: סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה. מת שלא נספד ולא נקבר, או שחיה גוררתו או שהיו גשמים מזלפיין על מטתו - זהו סימן יפה למת, שמע מינה: יקרא דשכבי הוא, שמע מינה.

ויקברתני – טפחא, שנוי משמעות ורבוי, **בבלי סנהדרין מז, א** ... תא שמע: הלינו (למת) לכבודו; לשמע עליו עיירות, להביא לו מקוננות להביא לו ארון ותכריכין - אינו עובר עליו. שכל העושה אינו אלא לכבודו של מת. ... רבי נתן אומר: ... יקרא דשכבי הוא, שמע מינה.

בבלי סנהדרין מז, ב אבילות מאימתי קא מתחלת - מסתימת הגולל, כפרה מאימתי קא הויא - מכי חזו (המתים) צערא דקברא פורתא(זמן מועט). ונדייק (בר' ויחי ג,ג) ויבכו אותו מצרים שבעים יום, דווקא ככי סימן לאבל מצרים ולא בני ישראל, ואח"כ לוויה לכנען למקום הקבורה ברוב חזיל מצרים לכבוד יעקב, וכן (בר' ויחי ג,ט) האבל הכבד בגורן האטד, שעשה יוסף אבל לאביו שבעת ימים היה למלכי כנען ונשיאי ישמעאל (ובסוטה מוסף בני קטורה) אף שלכתחילה התכנסו להילחם במחנה המצרי. וראב"ע פירש ויעש לאביו אבל, אחר שקברוהו כאשר אמרו קדמונינו ז"ל (סוטה יג,א), לא מצאנו זאת בסוטה. וקצת קשה על בני קטורה כי ב-תורה שלמה בר' חיי שרה כה, הביא מדרש שבני קטורה באים לעזרת ישראל בשעת הגאולה.

בְּקִבְרָתָם – אתנח, הגבלת קבורת יעקב לקבורה אחת במקום קבוע, ולא קבורה זמנית והעברתו לקבורה קבועה, שכנראה יש בזה צער למת או לנשמת המת. וכן קבורת צדיק עם צדיקים ע"פ הנדרש ב-**בבלי סנהדרין מז א** ... לא היו קוברין כו'. וכל כך למה - לפי שאין קוברין רשע אצל צדיק, ... וכשם שאין קוברין רשע אצל צדיק כך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל. **ש"ע יו"ד הלכות אבילות סימן שסב סעיף ה** (ד) אין קוברין רשע אצל צדיק, אפילו רשע חמור אצל רשע קל. ה וכן <א> אין קוברין צדיק וכשר ובינוני, אצל חסיד מופלג. ו (ט) אבל קוברים בעל תשובה אצל צדיק גמור (כ"י).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"כ) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תפצית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא תמש; **טפחא** = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – בד"כ בורר לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא קטן** – 2; **זקא גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא קטן** ... **זקא קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** כבענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא קטנה** = **טרשא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.5 בראשית ויחי מז, כח
בראשית ויחי מח, ז:

וַאֲנִי בְבֹאֵי מִפְּדֹן מִתְּהָ עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ עֵבֶד כְּבַרְתָּ אֶרֶץ לְבָא אֶפְרָתָה וְאֶקְבְּרָהָ שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה הוּא בֵּית לָחֶם:

רש"י **כְּבַרְתָּ אֶרֶץ** - מדת ארץ, והן אלפים אמה כמדת תחום, כדברי רבי משה הדרשן. ... ואונקלוס תרגם: "כרוב ארעא" - כדי שיעור חרישת הארץ. ואומר אני שהיה להם קצב, שהיו קורין אותו כדי מחרישה אחת, בלעז 'קרואידיה', כדאמרין: 'כריב ותני' (ב"מ קז, א); 'כמה דמסיק תעלא מבי כרבה' (יומא מג, ב). **וְאֶקְבְּרָהָ שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה** - ידעתי שיעלה אותו חלק בחלק בנימין בנה, וזו היא כבודה להיות נקברת בחלק בנה. אם קברתיה במערה, או היתה נקברת בחלק יהודה, זו אינה כבודה, שהיתה הצדקת נקברת בקבר שאינה שלה.]

רבי יוסף בכור שור וכן כתוב גבי שאול, דאמר ליה שמואל: **(ש"א יב)** וּמְצַאֲתָּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִם-קְבֻרַת רְחֵל בְּגִבּוֹל בְּנִימִן בְּצִלְצַח - אלמא דקבורת רחל בגבול בנימין. וגו'

תבנית טעמים של פסוק **(מח, ז)** כעין פרט קדמאה **וַאֲנִי בְבֹאֵי מִפְּדֹן מִתְּהָ** ואחריו כעין כלל **עָלַי רָחֵל** פרט בתראה **בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ עֵבֶד כְּבַרְתָּ אֶרֶץ לְבָא אֶפְרָתָה וְאֶקְבְּרָהָ שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה הוּא בֵּית לָחֶם**:

מה עושה הכעין פרט קדמאה **וַאֲנִי בְבֹאֵי מִפְּדֹן** – מונח לגרמיה, מונח רביעי, **מִתְּהָ** – תלישא-קטנה, אפשר כי התבנית הקודמת לתלישא באה ללמד על כעין מספר טעמי תלישא, בתפקיד שיעורים, חציצין, מחיצין והפרט בתראה מפרט את הפרט קדמאה, כלומר לאילו דברים מרמז טעם התלישא.

(א) בְּעֹד כְּבַרְתָּ אֶרֶץ שיעור אלפים אמה כמדת תחום (שבת);

(ב) שיעור חרישת הארץ.... קצב ... כדי מחרישה אחת; **שמואל א יד, יד**: **כְּבַחֲצֵי מַעֲנָה אָמַד שְׁנָה** מפרש ר' יוסף קרא ... **כְּבַחֲצֵי**

מַעֲנָה אָמַד שְׁנָה – כמשך חצ' **מַעֲנָה** בצמד ... כלומר: כשיעור אורך שיהרוש אדם מהבקר ועד חצות בצמד בקר

(ג) בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה מחיצת – תחום קבורת רחל בגבול בנימין (בנה, וזה כבודה) בצלצח.

(ד) מדרש תנאים לדברים פרק לג. ר' שמעון אומר בתוך חלקו שלבנה שלמי שמתה באפרתה ומי מתה באפרתה רחל שני' **(בר' ויחי מח, ז)**, **וַאֲנִי בְבֹאֵי מִפְּדֹן מִתְּהָ עָלַי** יכול שתהא כל העיר בתוך שלו ת"ל **(דב' הברכה לג, ב)** וּבִין תַּתְּפִּינִי שְׁכֹן: בית המקדש בתוך שלו ושאר כל העיר בתוך חלקו של יהודה.

עָלַי רָחֵל - קדמא ואולא, כלל הסיבות שהביאו למותה של רחל ולקבורתה בדרך אפרת ולא במערת המכפלה בחברון.

וַאֲנִי - מונח לגרמיה (מונח פסק), אני יעקב גרמתי הפסקת חייה של רחל, וכך לא היו חיי שלמים כנדרש ב-**בבלי סנהדרין כב, ב** ואין אשה מתה אלא לבעלה - שנאמר **(בר' ויחי מח, ז)** **וַאֲנִי בְבֹאֵי מִפְּדֹן מִתְּהָ עָלַי רָחֵל**.

ותבנית הטעמים של **בְּבֹאֵי מִפְּדֹן** – מונח רביעי, מרמזת ללפחות ארבע סיבות למות רחל ולקבורתה במקום שנקברה.

(א) באופן מסוים רחל אמרה כעין קללה על עצמה **אגדת בראשית (בובר) פרק נב ... לפיכך (בר' ויצא א, א) וַתִּקְנֶה רָחֵל בְּאֶחָתָה וַתֹּאמֶר אֶל-יַעֲקֹב הֲבֵה-לִּי בָנִים וְאִם-אֵין מִתְּהָ אֲנֹכִי**, אשה שהיא עקרה ואינה יולדת היא מתה,

(ב) אגדת בראשית (בובר) פרק נב ד"א מה ראתה לומר **הֲבֵה-לִּי בָנִים**, אלא שנתנבאת שהיא **מתה במהרה**, שנאמר **וַאֲנִי בְבֹאֵי מִפְּדֹן** וגו'. אמרה לו תן לי בנים עד שלא אמרת, **ה"ד הֲבֵה-לִּי בָנִים**, מיד **(בר' ויצא א, ב) וַיִּחַר-אַף יַעֲקֹב בְּרָחֵל** וגו', וכי יש אלהים שני שעושה כלום חוץ מרשותו, **וַיֹּאמֶר תַּחַת אֱלֹהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר-מַנְעַ מִפְּדֵי-בְטָן**; ממך מנע אבל ממני לא מנע, אלא כבר נתן לי בנים מלאה, אמר לו הקדוש ברוך הוא, כך אתה מחסד אותה ואומר לה **תַּחַת אֱלֹהִים**, חייך שאני מעמיד ממנה בן שיאמר לאחיו כי תחת אלהים אני (שם/בראשית/ נ יט). טט - הקב"ה מוכיח ליעקב שהיה צריך למהר תפילתו עבורה כדי שלא תגרם העקרות קיצור ימים.

(ג) ויקרא רבה (מרגליות) פרשת בחוקותי פרשה לו ... ורבנין אמרין כל מי שהוא נודר ומשהא את נדרו סוף שהוא קובר את אשתו. ממי את למד מאבינו יעקב שעל ידי שנדר ושהא את נדרו קבר את אשתו, שני' (בר' ויחי מח, ז) **וַאֲנִי בְבֹאֵי מִפְּדֹן מִתְּהָ עָלַי רָחֵל.**

(ד) כגון ע"פ אלשיך על קללת (בר' ויצא) עם אשר תמצא את אלהיך לא יהיה כו', כי מאז נגזרה מיתתה.

(ה) ע"פ אלשיך כי הלא **וְאֶקְבְּרָהָ שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה שהוא על פי הדבור למען תהיה מבכה על בניה בעת החרבן מדי עברם לשם. וכל ישראל נקראים בניה כי היא היתה עיקר הבית, ובה היתה מחשבת יעקב בהולידו את ראובן ושכל שיוליד יהיו מרחל. ווע"פ הסבר שו"ת דברי יציב יורה דעה ויעקב קברה בדרך אפרת לא משום פגם שתי אחיות, אלא ע"פ הדיבור בדרך אפרת ששם עתידין הגלויות לעבור ורק בזכות רחל שאמרה לקב"ה שהיא מסרה סימניה לאחותה כדי שלא תתביש, כך על הקב"ה להציל בניו מפני השוברים..**

וְאֶקְבְּרָהָ שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה - מהפך פשטא זקא-קטן, פשט הלימוד שאין עושין נפשות (בית קבר או ציון לזכרם של) צדיקים. והנה יעקב עשה שלא כפשט אלא **(בר' וישלח לה, כ) וַיִּצְבֹּב יַעֲקֹב מַצְבָּה עַל-קְבֻרָתָהּ הוּא מַצְבַּת קְבֻרַת-רָחֵל עַד-הַיּוֹם**: ומסביר שו"ת דברי יציב חלק יורה דעה סימן רכז ... ולענ"ד שוה נתינת טעם על והצדיקים אין בונים להם נפש שדבריהם הן זכרונם, שלהנ"ל הכוונה לבנות ציון על גבי המערה לזכרון שהצדיק מונח שם למטה, ונתן עוד טעם כדי שלא יפנה אדם לבקר הקברות (רמב"ם פ"ד מאבל ה"ד) היינו לירד לפנים מן המערה, דאין רשות ליכנס בקברי צדיקים (שפירש הריב"ש שפוקד הקברות לראות אם הוא חי שהרי שפתותיהם דוככות בקבר והם כחיים, או מת), וכמ"ש ברשב"ם בב"ב שם [בד"ה רבי בנאה] דאדם גדול וחשוב היה לפיכך ניתן לו רשות ליכנס בקברי צדיקים אבל אחר לא כדאמרין גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחיייהן עיין שם, ורק ציון משום הטומאה עושין למעלה, אבל לא לציין במדוייק היכן קבור למטה במערה מחשש שיכנסו לפנים במערה ודו"ק.

ויעקב בנה המצבה, לשמירה, שלא יהא המקום הפקר מחשש שטוטי וגשמים וכיו"ב, ואין הדבר פגם ברחל הצדקת, שהרי כל ישראל נקראו על שם רחל, אבל שצפה יעקב אבינו שהגלויות עתידות לעבור שם וכו', ואינו לזכרון אלא לסימן עבור החיים, [וע"ע שו"ת כתב סופר יו"ד סי' קע"ט בד"ה ואמרת ליישב]. וגם כדי שתהא מבקשת עליהם רחמים, שלזה בעי בית דאסור למצלי בבקתא [ברכות ל"ד ע"ב]. וזה היה ענינו של הך מצבה ודו"ק.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטוד"ל) כי במצוות האמת – תהלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב ששעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – בד"כ בורר לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; פסג – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה, עמירה, שגנה = שכחה; פז – דרוש מהפסוק רעיו לנשא אחר בהלכה:

הוא – טפחא, מפסיק להדגיש את המיקום המיוחד **בית לַחֵם** – מרכא (=מאריך) סלוק, אפשר שמאריך גבול שבט בנימין כך שכולל את מקום של קבורתה ומקום המזבח והקודש וקודש הקדשים, ואז יש לרחל כוח מיוחד לבקש חיים לבני ישראל שנחשבים כבניה. וטעם סלוק מגביל שבית לחם עצמה אינה כלולה בגבול בנימין אלא בגבול יהודה.

בראשית ויחי מחי: ועיני ישראל פבריו מזקן לא יוכל לראות
ונגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם:

בבלי יומא כתב, ... יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה היה שנאמר (בר' ויחי מחי), ועיני ישראל פבריו מזקן - מהפך פשטא מונח זקף-קטן, מוציא מן הפשט של זקנה ומלמד כ-**דיטב"א** בא לומר שמרוב לימודו והתאמצותו בתורה שמתשת כוחו של אדם כהו עינו.

בראשית ויח מט, ז: ארוור אפם פי עו ועברתם פי קשתה
אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל: פ

ארוור אפם פי עו – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, ע"פ ת' יונתן ות' ירושלמי ארורה שכם על מעשיה ולא נכון עשו בהענישים אותה וכו' לכן תבנית הטעמים מהפך פשטא מרמזת שיש להבין הקרא שלא כפשוטו כאילו ארוור כעסם אלא נכון שעשו בהתעצמם ויענישוה.

בראשית ויחי מט, כז: פ [כז] בנימין יאב ויטרף בפקר יאכל עד ולערב יחלק שלל:

תרגום אונקלוס (כז) בנימין בארעה תשרי שכינתא ובאחסנתה יתבני מקדשא, בצפרא ובפניא יהון מקרבין כהניא ק(ו)רבנא ולעדן רמשא יהון מפלגין מותר חולקהון משאר קודשיא:

יחלק שלל – אונקלוס תרגם על שלל הכהנים בקדשי המקדש (רש"י)
תורת אלהים, נתינה לגר, אדלר נתן בן מרדכי (ראם וילנה תער"ב)

[כז] בנימין יאב ויטרף, בנימין בארעה תשרי שכינתא ובאחסנתה יתבני מקדשא, הם ב' פירושים, הפי' הא' בארעה תשרי שכינתא

והפי' הב' **ובאחסנתה יתבני מקדשא** והנה בזבחים (נ"ד ע"א) פליגי רב ולוי רב מתרגם **כאחסנתה יתבני מדבכא** ולוי מתרגם **ובאחסנתה יתבני מקדשא**, ורש"י שם (מ"ג ע"ב) ד"ה טורף, כתב שנתבא יעקב עליו בבקר יאכל עד **כאחסנתה יתבני מדבכא**, והמעייין יראה שרש"י מוכרח לומר מדבכא לבאר שלא היה מחלקו של בנימין יסוד בבנינו ... ואל תדמה שלפני רב ולוי היו ב' נוסחאות שונות בת"א, כי באמת לא מצינו רק נוסחא אחת **מקדשא** רק שהמה תרגמו כל אחד לפי שיטתו, ואונקלוס ת' **מקדשא** להיותו כולל אולם והיכל וק"ק כמבואר שם וביומא יב ע"א.

בפקר יאכל עד ולערב יחלק שלל: בצפרא ובפניא יהון מקרבין כהניא קרבנא ובעדן רמשא יהון מפלגין מותר חולקהון משאר קודשיא. **בצפרא ובפניא** הוא ת' בבוקר דפניא הוא אחר חצות וקאי על התמיד של בין הערביים, וחשיב כל היום כבקר כדמוכח בש"ס (מס' זבחים דף י"א) ופניא היינו בין הערבים (ע' שבת דף ל"ג ע"ב) **ובעדן רמשא יהון מפלגין מותר חולקהון משאר קודשיא** הוא ת' **ולערב יחלק שלל** והנה המזבח נמשל לזאב כמ"ש בכ"ר פ' צ"ט ר"פ פתר קריא במזבח מה הזאב הזה חוטף כך היה המזבח חוטף את הקרבנות, **בפקר יאכל עד** את הכבש האחד תעשה בבקר, **ולערב יחלק שלל** את הכבש השני תעשה בין הערבים אבל עדיין קשה למה לא ת' גם הוא **ולערב** על תמיד של בין הערבים. ואפשר שמלת **יאכל** משל על אכילת המזבח ומלת **יחלק** מורה על חלוקת המתנות. ע"ל שגם כוונתו היא שמלת **ולערב** מוסבה על הקודם, וקאי על התמיד של בין הערבים. ומלות **ובעדן רמשא** הן הוספות שהוסיף להטעים הענין כי זמן אכילת הקרבנות הוא כל הלילה מן התורה אבל הנגינה מתנגדת לפי זה וצ"ע עוד.

טט - **נתינה לגר** מסביר כי ת"א כוון במלת **ולערב** (א) על חלוקת מתנות כהונה מיום העבודה במקדש (ב) על הקרבת קרבן בין הערבים, אבל סובר כי טעם מלת **ולערב** – טפחא, מתנגד לתרגום זה. אבל אם טעם טפחא פועל כאן גם בתפקיד רבוי והתפשטות האפיון ממנו אלפניו, אז מלת **ולערב** עשויה להצטרף לכתוב לפניו ותהיה יחידה אחת **בפקר יאכל עד ולערב** העוסקת בקרבן התמיד של בקר ושל ערב, ובנוסף האפיון של מלות **יחלק שלל** גם הוא מתפשט אלפניו ובא לומר כי מתנות הכהונה של כל היום מתחלקים בערב בין כל הכהנים ששירתו באותו היום.

נתינה לגר כתב כי ת"א תרגם מלת **ויטרף** בנימין בארעה תשרי שכינתא ובאחסנתה יתבני מקדשא, (ש) הם ב' פירושים, הפי' הא'

בארעה תשרי שכינתא והפי' הב' **ובאחסנתה יתבני מקדשא**.

ויטרף – זקף-קטן מרמז לשתי דרשות (א) שריית שכינה (ב) יבנה המקדש. ובגמרא חולקים מה זה יבנה המקדש? והנה בזבחים (נ"ד ע"א) פליגי רב ולוי רב מתרגם **כאחסנתה יתבני מדבכא** ולוי מתרגם **ובאחסנתה יתבני מקדשא**,
ויטרף – זקף-קטן וקמין מדגישים הפסק חזק, אפשר שבא ללמד כי לכל הקרבנות שבין שני קרבנות התמיד שבכתוב **בפקר יאכל עד ולערב** מספיק מזבח תקין (כ-רב) ואין צריכים לבית מקדש (כ-לוי). וכך היה בזמן שהבמה הגדולה הייתה בגבעון וארון העדות והשכינה בירושלים.

אפשר כי התרגום שריית השכינה של הכתוב **בנימין יאב ויטרף** יש להסביר כשוה לתבנית (שמ' יתרו כב), **אגליה' אגליה'** בטעם עליון (פשטא מונח זקף-קטן) וללמד על שני שלבים בתיקון הבריאה אחד המכונה בקר ואחד המכונה ערב – בתום בירור השלל של ניצוצות הקדושה מהקליפות. המשך הסבר עם פסוק (מט, כח)

בראשית ויחי מט, כח:

כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר פברכהו ברך אהם:
כל אלה ... וזאת – תביר ... תלשא, כעין רמז לחישוב אלפניו

(מט, כז) **שלל (מט, כח) – כל אלה** אותיות (דב' האזינו לבני) **ויברכו להם לא אלה** אלו ההסתרות ההכרחיות לבריאה אשר מכח חטא אדם הראשון מציגות תכונות של קליפות הרע - ואשר החזיקו בתוכן רפ"ח ניצוצות הקדושים משבירת הכלים בבריאה המרומזות בטעם מלת **כל אלה** – תביר, והתגברו מאד מאי שמירת ברי"ת (אותיות תביר) של אדם הראשון. ובני ישראל בעבודתם במצרים תקנו והוציאו ר"ב ניצוצין הקדושים – שלימות קדושת ישראל בשמירת הברי"ת (שלא נגעלו בזימת מצרים) אבל **כל אלה** גי' פ"ו ניצוצין הקדושים שלא נגאלו בעבודת ישראל כי היו ב-אדם"ת הכהני"ם גי' יצ"ר הר"ע ונשארו שבויים בין **לא אלה** גי' פ"ו היונקים חיותן מפ"ו ניצוצין הקדושים שלא נגאלו עד אשר יבוא הסיום לתיקון (ישעיהו נא), **כי שמים פעשן נמלחו והארץ פפגד תבלה** כל פ"ו הניצוצין הקדושים יגאלו, תיפסק היניקה של הקליפות והן יעלמו והעולם יעלה למדרגות שקודם לחטא אדם הראשון.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנת – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התע"ט; **הפצת התשעורת**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מקף** פשטא – מוציא מפשט; **מאריך**, **רבי**; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טקא** = טקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרקא** תביר טקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא** תביר טקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר** מרכא טקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ בורר לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא** סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא** קטן – 2; **זקא** גדול – 3; **רביע** – 4; **זקא** קטן ... **זקא** קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **זולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא** ו**זולא** – מלמא, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כמעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא**–קטנה = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; **תלישא**–גדולה = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה, עמירה, שגנה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיו לנשוא אחר בהלכה:

1.6 בראשית ויחי מז, כח (התשע"ו)

בראשית ויחי מח, ה:

וַעֲתָה שְׁנֵי-בָנָיָהּ הַנוֹלָדִים לָךְ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד-בָּאֵי אֵלֶיךָ מִצְרַיִם לִי-הֵם אֲפָרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֵאֲוֵבֵן וְשִׁמְעוֹן יְהוּי-לִי:

וַעֲתָה – פזר ... (אתנח) **אֲפָרַיִם וּמְנַשֶּׁה** – פשטא זקא-קטן והוא תיאור וההלכה אחריו **כְּרֵאֲוֵבֵן וְשִׁמְעוֹן יְהוּי-לִי**: כעין לימוד אלפניו ולאחריו. הלאחריו הוא השוואת אפרים ומנשה לראובן ושמעון כמייצגי כל בני יעקב לירושה שווה בארץ ישראל (השוויון מרומז בטעמי קדמא וזולא במלה אחת (**בר' ויחי מח, ד**) ו**נְתַתִּי**), הלימוד אלפניו מכוון אל תחילת הקרא **וַעֲתָה** – פזר, התפקיד ללמד למקום אחר, אל ההלכה ע"פ (**בבלי כתובות עב, ב**) אמר רב יהודה אמר שמואל במקללת יולידיו בפני מולידיו וסימניך (**בר' ויחי מח, ה**) **אֲפָרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֵאֲוֵבֵן וְשִׁמְעוֹן יְהוּי-לִי**:

- ההלכה שהמקללת ילדיו בפני מולידיו או מולידיו בפני יולידיו יוציאה בלא כתובה. כיצד הגענו לכתובה?
שְׁנֵי-בָנָיָהּ – תלישא-קטנה, ענין של מחיצה, אפרים ומנשה יחשבו כבני יעקב כפי' רש"י ליטול חלק בארץ איש כנגדו. כנגד ראובן ושמעון וזאת כיון שיוסף הראה ליעקב **שטר כתובה** בה נשא את אסנת לאשה וגם הקמיע שכתב יעקב ושם על צוארה, הבנים הם בכלל ישראל.
- במעמד ברכת יעקב ליוסף ולבניו נמצאים יחד יעקב מולידיו של יוסף ובני יוסף **אֲפָרַיִם וּמְנַשֶּׁה** בני אסנת שיוסף נשאה בכתובה, אם ח"ו האשה תקלל הסבא או הנכדים בעת המצאם ביחד התלישא-קטנה עוקרת אותה מזכות הכתובה להוציאה בלא כתובה.
וַעֲתָה שְׁנֵי-בָנָיָהּ – פזר תלישא-קטנה, ענין של מחיצה, אפרים ומנשה יחשבו כבני יעקב כפי' רש"י ליטול חלק בארץ איש כנגדו.
וַעֲתָה שְׁנֵי-בָנָיָהּ פזר לימוד למקומו – אפשר כי מלמד רשות לאבא לתת מתנות מחיים שלא כפי שאחרי מותו הירושה לבכור פי שניים משאר האחים.

רש"י (ה) שְׁנֵי-בָנָיָהּ הַנוֹלָדִים לָךְ ... עַד-בָּאֵי אֵלֶיךָ – לפני בואי אליך; כלומר, שנולדו משפרשתה הימני עד שבאתי אצלך, **לִי-הֵם** – בחשבון שאר בני, ליטול חלק בארץ איש כנגדו.

מלת "בחשבון" של רש"י עשויה לרמוז לדרכם של **[דעת זקנים מבעלי התוספות] אֲפָרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֵאֲוֵבֵן וְשִׁמְעוֹן** – אפרים מנשה גי' (תשכ"ו) (שוה) ראובן שמעון (תשכ"ה) וכולל אחד. ובשינוי מסוים ב- **[ארמון על מכוננו ענף ברכות בחשבון, הרב הצ"ח משה ארמוני, (אוצר החכמה) הקדמה] ... אֲפָרַיִם וּמְנַשֶּׁה** עולה תשל"ב **כְּרֵאֲוֵבֵן וְשִׁמְעוֹן** עולה תשל"א ועם הכולל עולה תשל"ב.
וַעֲתָה שְׁנֵי-בָנָיָהּ – פזר תלישא, תלישא כרמז לגימטריות בכלל (**הַנוֹלָדִים לָךְ** – קדמא וזולא ככלל) שהם מדה מל"ב מידות שהתורה והאגדה נדרשת בהם (לרבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי) ולגימטריות שהם בהפרש של אחד, **וַעֲתָה** – פזר, לימוד לכל התורה כולה ע"פ **[ארמון על מכוננו]** הנ"ל מהגימטריה הנ"ל למדו חז"ל זכות על השימוש בגימטריאות שהם בהפרש של אחד שנחשב גימטריא מדויקת ולא מאולצת לצורך הענין.

מלת (**בר' ויחי מח, ה**) **וַעֲתָה** ע"פ דרשת **ברכת ציון** (הרב בן ציון אבא שאול זצ"ל) בדברים פר' עקב, היא ענין של תשובה. אפשר שכאן מרומז על התקבלות תשובת ראובן במעשה בלהה, וע"י תבנית הטעמים של **כְּרֵאֲוֵבֵן וְשִׁמְעוֹן** – מרכא טפחא, כיתור לרבות התשובה לשאר השבטים, וכולם (**בר' ויחי מח, ד**) **וְנָתַתִּי** – קדמא וזולא במלה אחת בתפקיד בשוויין בירושת הארץ.

וַעֲתָה שְׁנֵי-בָנָיָהּ הַנוֹלָדִים לָךְ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד-בָּאֵי אֵלֶיךָ מִצְרַיִם לִי-הֵם

הסבר בדרך של פרט וכלל ופרט:

שְׁנֵי-בָנָיָהּ – תלישא-קטנה, פרט קדמא **הַנוֹלָדִים לָךְ** – קדמא וזולא, הענין המרכזי בפסוק, **בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד-בָּאֵי אֵלֶיךָ**

מִצְרַיִם, - רביע מרכא תביר טפחא, פרט בתראה המסביר את הפרט קדמא, דווקא אלו שנולדו בארץ מצרים עד בוא יעקב מצרימה, דווקא אלו שנולדו וגדלו במסירות נפש של יוסף וב"ב כאשר לא היה להם משפחה תומכת ואוירה יהודית. אלא שבפרט וכלל ופרט, הפרט בתראה צריך לרבות משהו ממין הפרט קדמא. אפשר כי הרבוי נלמד מהסיפא של הפסוק **אֲפָרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֵאֲוֵבֵן וְשִׁמְעוֹן יְהוּי-לִי**: נפתח בהסבר **כְּרֵאֲוֵבֵן וְשִׁמְעוֹן** – מרכא טפחא, יתור לרבות את כל בני יעקב להשוואה לאפרים ומנשה בני יוסף שיחשבו שווים לירושת הארץ. בסבר זה משתלב בהסבר הסיפא של הרישא של הפסוק המוצגת ע"פ תבניות טעמים (אתנח) **אֲפָרַיִם וּמְנַשֶּׁה** – פשטא זקא-קטן והתוכן הוא תיאור וההלכה כתובה אחריו **כְּרֵאֲוֵבֵן וְשִׁמְעוֹן יְהוּי-לִי**: תבנית טעמים ותוכן שהיא כעין לימוד אלפניו ולאחריו. הלאחריו הוא השוואת אפרים ומנשה לראובן ושמעון כמייצגי כל בני יעקב לירושה שווה בארץ ישראל, כאשר השוויין מרומז בטעמי קדמא וזולא במלה אחת (**בר' ויחי מח, ד**) **וְנָתַתִּי**)

לִי-הֵם - מקף כרב-מצב (א) בני יעקב באופן רוחני (ב) בני יוסף בפועל.

בני יצחק, יצחק משאלוניקי פר' ויחי (ועוד ספרים בקצת שינויים) (אוצר החכמה) ... מה שכתב האר"י ז"ל על פסוק "וילך ראובן" וכשמתה רחל ונתן יעקב ערסיה אצל בלהה אזי באו שתי נשמות בההוא ערסיה כדי להתעבר בבלהה. וכשבלבל ראובן יצועי אביו אזי פרחו אותן הנשמות והלכו להן למצרים ונתלבשו באסנת בת פוטיפרע, והן הן נשמות אפרים ומנשה.
מִצְרַיִם – בשינוי סדר האותיות ה"ם יצר"ם, יעקב הוריד שתי נשמות לעולם הזה, רוב הנשמות מעולם היצירה, (ונסתתרו באוצר הידוע ששמו גוף **בן איש חי דרושים ויחי**)) ויוסף השלים הבאתם לגוף היינו **מִצְרַיִם** – בשינוי סדר האותיות מצ"ר י"ם, מקום צר – מוגבל כמו גוף ביחס לנשמה.

וש המפרש כי ליעקב מיו צריכים להיות י-ה בנים, אלא ששנים נולדו דרך יוסף, ואחד לאה דנה בעצמה שלא תהא רחל עם פחות בנים מהשפחות ולכן לא נולד בן אלא בת היא דינה. ואסנת בת דינה משכם החו, נישאה ליוסף וילדה את בני יוסף מנשה ואפרים.
אוצרות החיים – אישים במקרא ובתלמוד ב: **הרב יוסף חיים בן אליהו, ע' צו, בן איש חי דרושים ויחי** (אוצר החכמה) – נמצא אפרים ומנשה של יעקב אבינו היו **מכבד**, ורק ע"י ראובן הלכו אצל יוסף. וזה שנאמר **וַעֲתָה** דייקא, **שְׁנֵי-בָנָיָהּ הַנוֹלָדִים לָךְ**, שבעת הלידה היו לך, הנה מתחילתם **לִי-הֵם**, שנשלחו מן השמים לי, ועל כן בדין הוא ד-**אֲפָרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֵאֲוֵבֵן וְשִׁמְעוֹן יְהוּי-לִי**: להכניסם בכלל בני.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כ"י במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התע"ט; **הפצת ההשכרות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבו; **מקף** פשטא; מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבו; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = **טרחא** – שני משמעות, רבו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – כ"י ברור לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** 2; **זקף-גדול** 3; **מנת רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הקיש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבו (מיטע) דרוש בפסוק כפעולת חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה, עמירה, שגנה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיו לנשא אחר בהלכה:

אָפְרִי'ס וּמְנַשָּׁה – (אתנה) פשטא זקף-קטן, והוא תיאור ואחריו הלכה או פעולה **פְּרָאוּבְן וְשִׁמְעוֹן יְהוּדִי** (כאן פסיקת יעקב המשווה את אפרים ומנשה לבניו), זאת תבנית ללימוד אפשרי אלפניו ולאחריו רוצה לומר שאפרים ומנשה **לִי-הֵם** הנשמות שהוריד יעקב, אתנה מחזק הגבלת שייכות ליעקב, ולכן **יְהוּדִי-לִי** – סלוק מגביל, שלא יהיה יוסף מהשבים שהרי הוא בחינת אב לשבטים כיעקב ואין לו נחלה משלו לבניו שיוולדו מעתה, אלא יקראו על נחלת אחיהם אפרים ומנשה. **יְהוּדִי-לִי** – מקף כרב-מצב ההגנה של יעקב עליהם (א) כששומרים את התורה (ב) כאשר אינם שומרים (ראה הסבר לנוטריקון מלת "בני אשר נתן לי אלקים בזה") **יְהוּדִי-לִי** – סלוק, הגנת יעקב עליהם רק במצב ששומרים את התורה.

בראשית ויחי נב, ויזו יוסף את עבדיו את הרפאים לחנט את אביו ויחנטו הרפאים את ישראל:

ויזו – קדמא **יוסף את עבדיו** – מהפך פשטא – **תורה שלמה [ח]** בשם **ספר חסידים** מוציא מפשטו שציוה לעבדיו להיות עם הרופאים להזהירם שלא יגעו בגופו של יעקב אלא בניו. והרופאים מורים לבניו לעשות לו כך וכך ועבדיו רואים שלא יחסרו דבר שבניו לא יראוהו. **את הרפאים** – מונח זקף-קטן במלים המחוברות במקף – ריבה וריבה את הכל, שלא יחסרו דבר שבניו לא יראוהו. אחי יוסף נופלים באופן מסוים בגדר עבדי יוסף שקבלו את הנהגתו, וכך הם אומרים בחזרתם מקבורת יעקב. **לחנט את אביו** – טפחא (ללא מרכא) אתנה : **לחנט** – טפחא בתפקיד אפיון מתפשט אלפניו המלמד על **את הרפאים** כמרוזם ב-**את אביו** – אתנה, מגביל את **לחנט** שלפניו דווקא לשיטות שתתאמנה לכבוד אביו ולא לאחרים. שהרי **ע"פ רש"י** לא נאמרה בו מיתה ממש אלא לאחרים נראה כמת. ולכן אין גופו מסריח, ואם המצרים היו יודעים זאת היו עושים אותו ע"ז ולא היו נותנים רשות להוציאו לקבורה בארץ כנען (ע"פ מקורות שונים באוצר החכמה). אבל אפשר כי מהנדרש ב-**(בר' ויחי נב, ע"פ [בראשית רבה (וילנא) פרשה ק יא] ר' פנחס אמר שבטים חנטו אותו (ט: את יוסף) נוכל ללמוד שגם את יעקב "חנטו" כביכול השבטים כרופאים ולא נתנו למצרים לנגוע בו.**

בראשית ויחי נכו, וימת יוסף בן-מאה ועשר שנים ויחנטו אותו וינישם בארון במצרים:

ויחנטו אותו – מונח זקף-קטן, והוא פעולה **וינישם בארון במצרים** – מרכא טפחא סלוק, והוא פעולה, כעין שתי פעולות העשוי להדרש אלפניו ולאחריו.

דרשה מלאחריו ב-**שמות א,א** אליו **בראשית רבה (וילנא) פרשה ק יא (בר' ויחי נכו)**, **וימת יוסף בן-מאה ועשר שנים ויחנטו אותו, מי חנטו**, רבי פנחס ורבי יהודה בשם ר' נחמיה, ר' יהודה אמר רופאים חנטו אותו ור' פנחס אמר שבטים חנטו אותו הה"ד **ויחנטו אותו וינישם בארון במצרים ומי הן (שמות א,א) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה.**

הדרשה לאחריו כפי' **כלי יקר שמות א,א: ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו:**

(א) **ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה**. הוסיף וי"ו במלת ואלה, גם אמר מתחילה הבאים לשון הווה ואחר כך אמר **איש וביתו באו** לשון עבר. לפי שנאמר למעלה **(בר' ויחי נכו) וינישם בארון במצרים** (ופסוק זה מלמד לאחריו לשמות א,א) ואחרי מות יוסף לא היו פני המצרים עם ישראל כתמול שלשום והיו מרגישים אז הביאה למצרים כאילו באו בפעם ההוא למצרים, לכך נאמר ואלה מוסיף על ענין ראשון שמצד מיתת יוסף דומה כאילו עכשיו המה באים. **וינישם בארון** – מרכא טפחא, יתור לרבות דברי התורה של יוסף, כפי' **ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק בראשית פרשת ויחי ... ויש לומר שמרמז בזה מה שאמרו (תנחומא בשלח ב') שארוננו של יוסף מהלך עם ארון הוה, וכי דרכו של מת מהלך עם ארון חי העולמים וכו', המונח בארון זה קיים כל מה שכתוב בזה. וכן הוא בזוה"ק (פרשה זו רנ"א א) דאשתוי בתרי ארוני וכו' עיין שם וכיון שהניחוהו בארון היה מלא דברי תורה כמו ארון העדות שהיו בו הלוחות. **במצרים** – סלוק, מגביל את מקום דברי התורה דאז כפי' **ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק בראשית פרשת ויחי** וזה שמרמז **במצרים** על הדברי תורה דאז היו כל הדברי תורה עוד **במצרים** כל זמן שהיו שם כל ישראל שורש ששים ריבוא נפשות שהם שורש כל הדברי תורה.**

בשם ר' ח' שמים, משל שלוושה שלבים של קשיים ההולכים וגדלים בגלות מצרים (א) **ויחנטו אותו** (ב) **וינישם בארון** (ג) **במצרים** תקופת השיעבוד הקשה שהחלה סמוך ללידת מרים שאותיות שמה בשם מצרים להמתיק את מצר הים שהוא השם "מצרים". **שו"ת בצל החכמה חלק ה סימן קנא ... הנהגתי להעמיד המצבה לצד ראשו של הנקבר כמנהג עיר מולדתי ניהיזיל וכמנהג עיר פרשבורג והסביבה, והוא כמדומני מנהג רוב המכריע של קהלות ישראל** - אגב, ראיה למנהג זה ממש"כ בספר מושב זקנים (קובץ פירושי רבותינו בעלי התוספות על התורה) ריש ספר שמות וז"ל, **ואלה שמות, מה כתוב למעלה** (לפי המשך דבריו במובן של ראש שהוא למעלה) **(בר' ויחי נכו) וינישם בארון**, וסמוך ליה ואלה שמות מכאן רמז שכותבין שמותיהן של מתים במצבה שעומדת **"בראש ארונו" של אדם חיים וכו', עכ"ל.**

אנציקלופדיה תלמודית כרך ב, [ארון המת] עמוד קעט טור 1

הקבורה בארון. קבורת המת בארון נהגה בימים קדומים, והוזכרה בתורה אצל יוסף: **(בר' ויחי נכו) וינישם בארון במצרים**. אף חכמי ישראל נקברו בארונות, כמו שמצינו בעקביא בן מהללאל ורבנו הקדוש ועוד. ואף הקבורה בכוכים של מערה, שנהגה בזמן המשנה והתלמוד, היתה בארונות, שהיו נותנים את הארונות בכוכים הארונות היו עושים מעץ, וגם מאבן, ויש שעשו גם ממתכת (סוטה יג,א), וגם משל חרס (מסכת שמחות פ"ג). **אבל אסור**

וינישם בארון – מרכא טפחא, יתור לרבות קבורה בארונות מעץ ואבן וטעם מלת **במצרים** – סלוק, מגביל שאסור לקבור בארון חרס ומתכת וארון יוסף שהיה לפי המסורת מעופרת היה כדי לשקעו בנילוס למצרים מסיבת שלא רצו שבני ישראל יצאו, לישראל כדי שלא יעשו מיוסף עבודה זרה **שכל טוב (בובר) בראשית פרק נ** עשו לו ארון של מתכות ושקעוהו בנהר נילוס, כדי שלא ידעו בו המצרים ויעשוהו לאלוה: **ערוך השולחן יורה דעה סימן שסב סעיף ג** וזה ששמו את יוסף הצדיק בארון דכתיב **(בר' ויחי נכו) וינישם בארון במצרים** הטעם פשוט שלפי שצוה לבלי לקבורו במצרים הוכרחו להטילו בארון ולהטמינו בנילוס וגו' **במצרים** – סלוק, מגביל לומר שמקום קבורתו לא נודע במדויק ומזה הרעיון שיתפללו לה' בלבד לגאולה ולא ליוסף.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני מטוד"ל) כי במצוותך האמנת – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תפנית ההשערת: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך; **רבי; דרנא** – מצריך; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרנא** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – בד"כ בורר לימוד במשמע אחד מרב משמעויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה, עמירה, שגנה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיו לנשא אחר בהלכה:

1.7 בראשית ויחי מז, כח (התשע"ז)

בראשית ויחי מז, כח: וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עָשָׂר שָׁנָה וַיְהִי יָמֵי-יַעֲקֹב שְׁנַיִם חֲזָיוֹן שִׁבְעַת שָׁנָיִם וְאַרְבָּעִים וּמֵאָת שָׁנָה:
הקרא (**בר' ויחי מז, כח**) **וַיְחִי יַעֲקֹב שְׁנַיִם חֲזָיוֹן** מלמד שיעקב ראה בחלק מחייו צער (מלת ויהי). תבנית הטעמים מהפך פשטא מונח זקף-קטן, מלמדת על שני לימודים שלפחות אחד מהם יוצא מפשט הכתוב, אפשר שאחד הלימודים שמלת **שְׁנַיִם** יוצאת מפשטא במשמע "שנים" ובאה במשמע שניים (=2) ומלמדת שיעקב רואה **חֲזָיוֹן** כשהם עם יוסף הם בטובה, וכשהם ללא יוסף הם ברעה. על הטובה ועל הרעה יש לברך. וזה מה שבאנו להאיר להלן.

על הקרא (**בר' ויחי מז, כח**) **שִׁבְעַת עָשָׂר שָׁנָה** כתב **[תורה אחת]** למה נחסרו משנותיו של יעקב ל"ג שנה? לפי שדיבר כלפי מעלה (ב-**בר' ויגש מז, ט**) **מֵעֵט וְרָעִים הָיָה יָמִי שְׁנַיִם חֲזָיוֹן וְלֹא הֵשִׁיגוּ אֶת-יָמִי שְׁנַיִם חֲזָיוֹן אֲבֹתִי**, דקיימא לן **[בבלי ברכות ס, א]** כשם שמברך אדם על הטובה כך יברך על הרעה, ונפסק ב-**[ש"ע או"ח ס' רכב, סע' ד]** מברך על הטובה: הטוב והמטיב אע"פ שירא שמא יבא לו רעה ממנו ... וכן מברך על הרעה ברוך דיין האמת אע"פ שיבא לו טובה ממנו וגו'.

לשון ה- **[בבלי ברכות ס, א]** כשם שמברך אדם על הטובה כך יברך על הרעה, מלמד על כעין היקש מברכה על טובה לברכה על רעה כי הכל מה'. אפשרות להיקש מרומזות בתבנית הטעמים של **(בר' ויחי מז, כח)** **וַיְחִי יַעֲקֹב שְׁנַיִם חֲזָיוֹן שִׁבְעַת שָׁנָיִם** – פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין היקש.

בראשית ויגש מז, כז: וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן

וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ וַיַּפְּרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד:

בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן – מונח אתנה, כעין רבוי הגבלות,

וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ – (אתנה) מונח זקף-קטן, והתוכן תיאור או פעולה

וַיַּפְּרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד – מרכא טפחא סלוק, והתוכן פעולה

טט – תבנית הטעמים (אתנה) מונח זקף-קטן, תיאור או פעולה ואחריו פעולה, עשויה ללמד לכתוב אלפניה ולאחריה.

וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ בלימוד אלאחריו כפי' **[רש"י] וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ**. לשון אחיזה, היינו שבני ישראל נאחזו בארץ מצרים כמו שרשי עץ ע"פ **[כלי יקר]** **וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן** כל פסוק זה באשמת בני ישראל דובר ... שנשתקעו בה עד שלא רצו לצאת ממנה והוצרך הקב"ה להוציאם משם ביד חזקה ואתן שלא רצו לצאת מתו בשלושה ימי אפילה.

וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ בלימוד אלפניו **[תורה שלמה (עב) מדרש תדש פ"ז]** הארץ היתה אוהזת בהם ותופסת אותם ואלו היו מבקשין לצאת מתוכה קודם לכן לא היו יכולין עד שבא הקץ שהם חייבים, לפיכך כתיב **וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ** כאדם שבעל כורחו אחוז בה. (מנח"י נאחזו בה בעל כורחם) ועל

על הלימוד אלאחריו אפשר לומר כי **אַרְצָא גֹשֶׁן** – מונח אתנה, בתפקיד רבוי הגבלות, ריבתה בחלק מבני ישראל הגבלות עד אשר **וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ** שלא רצו לצאת ממצרים

על הלימוד אלפניו אפשר לומר כי **אַרְצָא גֹשֶׁן** – מונח אתנה, בתפקיד רבוי הגבלות, ריבתה על בני ישראל הגבלות עד אשר בעל כרחם **וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ**

האחיזה הדו-כיוונית בין בני ישראל בארץ מצרים ובין ארץ מצרים בבני ישראל, בין ברצון חלק מבני ישראל בין בעל-כרחם המוזכרת ב-**(בר' ויגש מז, כז)** מביאה לתוצאות המרומזות ברישא של הפסוק - **(בר' ויחי מז, כט)**

בראשית ויחי מז, כט: וַיִּקְרְבוּ יָמֵי-יִשְׂרָאֵל לְמוֹתוֹ – זרקא סגול בתפקיד גריעה מחיי יעקב – קריבת ימי יעקב למות

וַיִּקְרְאוּ לְבָנָיו לְיוֹסֵף וַיֹּאמְרוּ לוֹ אִם-נָא מִצְאָתִי חַן בְּעֵינֶיךָ שִׁים-נָא יָדְךָ תַּחַת רַגְלִי

וְעֲשֵׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאֱמַת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם:

[בבלי סנהדרין קו, א] ... מאי לשון **(שם בשלח ז, א)** **רְפִידִים**? רבי אליעזר אומר: רפידים שמה, רבי יהושע אומר: שריפו עצמן מדברי תורה, שנאמר **(דמיהו ז, ג)** **לֹא-הִפְנִנוּ אֲבוֹת אֱלֹהֵינוּ** **(רש"י סנה"א)** להטיב להם מפני **מִרְפָּיוֹן יְדֵים** - של תורה ומצות, והכי נמי רפידים רפיון ידים הוא, כלומר מפני שרפו ידים מן התורה בא עליהם עמלק.

(שמות בשלח ז, א) **וַיִּסְעוּ פְּלִעְזֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר-סִינַי לְמִסְעָהֶם עַל-רַגְלֵי ה' וַיַּחֲזְרוּ בְּרַפְיָדִים וַאֲזִינוּ מַיִם לְשֵׁתַת הַעָם: ...** **(ח) וַיָּבֵא עַמְלֶק וַיִּלָּחֶם עִם-יִשְׂרָאֵל בְּרַפְיָדִים:**

(המשך סנה"א קו, א) אמר רבי יוחנן: כל מקום שנאמר וישב אינו אלא לשון צער, ... ונאמר **(בר' ויגש מז, כז)** **וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ וַיַּפְּרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד: ...** **(בר' ויחי מז, כט)** **וַיִּקְרְבוּ יָמֵי-יִשְׂרָאֵל לְמוֹתוֹ.**

חז"ל הסמיכו דרשת רפידים כרפיון ידים מתורה לדרשות על משמע "וישב" כלשון צער וביניהם **(בר' ויגש מז, כז)** **וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן** לדרוש שתוצאת אחיזת ישראל בארץ גשן וארץ מצרים ותוצאת אחיזת ארץ גשן וארץ מצרים בבני ישראל גרעו מאחיזתם בתורה וב ישראל (היינו יעקב אביהם) בעודו חי ו-**(בבלי סנה"א קו, א)** מרמז בשימוש בכתוב ב-**(דמיהו ז, ג)** **לֹא-הִפְנִנוּ אֲבוֹת אֱלֹהֵינוּ** **(רש"י סנה"א)** להטיב להם מפני **מִרְפָּיוֹן יְדֵים** - של תורה ומצות, שכנראה יעקב אבינו לא הצליח להטיב חלק מצאצאיו להיות דבוקים בתורה, ורפיון זה היה בין הגורמים ל-**(בר' ויחי מז, כט)** **וַיִּקְרְבוּ יָמֵי-יִשְׂרָאֵל לְמוֹתוֹ** – זרקא סגול – קריבת ימי יעקב למות קודם זמנו כנדרש ב-**[בראשית רבה (וילנא) פרשת ויחי פרשה צו, ד]** ויעקב כתיב בו קריבה שלא הגיע לימי אבותיו, אברהם חיה קע"ה שנה יצחק ק"פ ויעקב קמ"ז, לפיכך כתיב בו קריבה, **(בר' ויחי מז, כט): וַיִּקְרְבוּ יָמֵי-יִשְׂרָאֵל לְמוֹתוֹ.**

וַיִּקְרְבוּ יָמֵי-יִשְׂרָאֵל לְמוֹתוֹ – זרקא סגול בתפקיד גריעה מהענין חיי יעקב – ע"י עצמו

[קטעי מדרשים - גניזה (מאן) יא. חלק של מדרש על התורה "זו היא שנאמרה ברוח הקודש" ע' פט]

(בר' ויחי מז, כט): וַיִּקְרְבוּ יָמֵי-יִשְׂרָאֵל לְמוֹתוֹ. אמר ר' שמעון בן לקיש זה אחד משלשה בני אדם שהן גרמו מיתה לעצמן, והקב"ה לא הזכיר להם] מיתה והם הזכירו, וקפצה עליהם מיתה. ואלו הן (טט: יעקב לעיל והאחרים כעין הקש ממנו): **אַבְרָהָם, דְּכָתִיב (בר' לז טו, ב)**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מקדף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבי**; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרקה – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יותר לרבות, מכל מקום; **דרקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ בורר לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיו לנשא אחר בהלכה:

ואנכי הולך עריגי המדרש חסר כאן, אבל אפשר כי המשכו הוא כמו ב-**[מדרש נחומא (בובר) פרשת ויחי ב] (בר' ויחי מז,כט): [ויקרא ימי-ישראל למוות וגו', זש"ה (דה"א טז,טו) גיגרים אגהנו לפגוד ותושרים פכל-אבתינו פאלו ימינו על-הארץ ואין מקוה: ולא כצלו של כותל. ולא כצלו של אילן, אלא כצלו של עוף, שנאמר (תה' קמד, ד) אדם לתכל דמה למי כצל עובר: ואין מקוה, אין מי שיקוה שלא ימות, הכל יודעין שעתידין למות, אברהם אמר (בר' לך טו,ב) ואנכי הולך עריגי. יצחק אמר (בר' תולדת כו,ד) בטרם אמות: יעקב אמר (בר' מז,ל) ושכבתי עם-אבתי, אימתי בשעה שנטה למוות, (בר' ויחי מז,כט): [ויקרא ימי-ישראל למוות].**

אבל לפי הותכן הקודם בקטעי המדרשים וגם ע"פ **[מדרש ילמדנו (מאן) ילקוט תלמוד תורה - בראשית אות קפא] (בר' ויחי מז,כט): [ויקרא ימי-ישראל]**, כל מי שנאמרה בו קריבה לא הגיע לימי אבותיו, וכן אתה מוצא ברוד ובמשה. ילמדנו. לפיכך אפשר כי הכוונה למשה ולדוד. היות ואין פירוט מוצעים המקורות הבאים שבהם דברי משה ודוד מזכירים יום מיתתם וקפצה עליהם מיתה.

משה (במ' פ"ב) (טו) וידבר משה אליה' לאמר: (טז) יפקד ה' אלהי הרוחות לכל-בשר איש על-העדה: (יז) אשר-יצא לפניכם ואשר יבא לפניכם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה ענת ה' בפניו ואשר איוולתם רעה:
ובימי משה האחרונים זה שמשה הזכיר המיתה קפצה עליו המיתה **(זב' וילך לא,יג)** ויאמר ה' אלי-משה הן קרבו ימי למוות (זרקא סגול כגורע מחיי משה)

דוד - [קטעי מדרשים - גניזה (מאן) יא. חלק של מדרש על התורה "זו היא שנאמרה ברוח הקודש" עמוד פח] (בר' ויחי מז,כט): [ויקרא ימי-ישראל]. זו היא שנאמרה ברוח הק' על דוד מלך ישראל **(תה' לב,י)** על-אזאת ותפלל כלה-סידו אליה לעת מצא. אמר ר' אלעזר לעת מצא לעת מוצאו מן העולם, שאין לה שעה [ק]שעה בעולם כאותה שעה שנפטר בה מן העולם. דוד **[בבלי שבת לא,א]** ... ודקאמר שלמה כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת - כדבר יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה אמר רב: מאי דכתיב **(תה' לט,ה)** הודיעני ה' קצף ומדת נמי מה-היא אדעה מה-תהל אני: אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, **(תה' לט,ה)** הודיעני ה' קצף! אמר לו: גזרה היא מלפני שאין מודיעין קצו של בשר ודם. ומדת נמי מה-היא? - גזרה היא מלפני שאין מודיעין מדת ימיו של אדם. אדעה מה-תהל אני - אמר לו: בשבת תמות. אמנם מערכת טעמי ספרי אמ"ת שונה ממערכת טעמי שאר ספרי תנ"ך אך בכל זאת אפשר שדמיון צורת טעם זרקא לטעם צינורא מלמדת משהו על תפקיד דומה. ועוד שתפקיד תחבירי של זרקא סגול להפסיק בשליש פסוק אם קיימים שלושה חלקים. וכאן צינורא וטעם עולה ויורד, המפסיק בשליש פסוק תהלים, מלמדת משהו על תפקיד דומה. **(בר' ויחי מז,כט): [ויקרא ימי-ישראל למוות (תה' לב,י)] אליה לעת מצא**

מצאנו זרקא סגול בתפקיד של קריבת ימים למוות קודם זמנם לצדיקים (רחל (בראשית וישלח לא,לב), יעקב (בראשית ויחי מז כט), משה ואהרן (במדבר חקת כ,יב), משה (דברים וילך לא,יד)) וגם קיצור ימים בהקשרים אחרים. **בראשית ויצא לא,לב: עם אשר תמצא את-אלהיך לא יחיה - זרקא מונח סגול - סיבה לקריבת ימי רחל למוות.**
נגד אחינו הכר-לך מה עמדי וקח-לך ולא יגיע יעקב כי רחל ננבתם:

בראשית ויחי מז,כח,כט:
[כח] ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי-יעקב שני שבע שנים וארבעים ומאת שנה:
[כט] ויקרבו ימי-ישראל למוות - זרקא סגול - קריבת ימי יעקב למוות
ניקראו לבנו ליוסף ויאמר לו אם-נא מצאתי חן בעיניך שים-נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל-נא תקבני במצרים:

במדבר חקת כ"ב:
ס [יב] ויאמר ה' אל-משה ואל-אהרן - זרקא מונח סגול - סיבה לקריבת ימי משה ואהרן למוות. אפשר שזה כעין ענין של משפט. יען לא-האמתם בי לתקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את-תקנתל הזה אל-הארץ אשר-נתתי להם:

במדבר פינחס כז,ג: אבינו מת במדבר - זרקא מונח סגול - סיבה לקריבת ימי צלופחד והוא לא-היה בתוך העדה הנועדים על-ה' בערת-קרח כי-בחסאו מת ובנים לא-היו לו:

דברים וילך לא,יג: ויאמר ה' אל-משה הן קרבו ימיך למוות קרא את-יהושע והתיצבו באהל מועד ונלך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד:
הן קרבו - מונח מונח ימיך למוות - זרקא סגול בתפקיד גורע מן הענין כאן ממחר מיתתו, מקצר ימיו ע"פ בעה"ט וכלי יקר משה גרם לקרוב מיתתו. ע"י לשון "והן לא יאמינו לי", כלומר שמקדים מיתת משה, שמוסיף גורם למיתתו.

[בעל הטורים] - אמר משה רבינו ע"ה רבונו של עולם בזה הלשון שבחתיך שאמרת "הן לה' אלקיך השמים, (דב' יג,ד), ובדרך זה אתה מבשרני למוות. אמר לו הקב"ה וכי לא אמרת "הן לא יאמינו לי", שמות ד' א', דב"ד ט' ו' וכן כתיב, במדבר כ' י"ב, "יען לא האמתם בי"

[כלי יקר] - [ברבתי - טו ו] - מסיק, אמר משה להקב"ה "בהן קלסתיך, דב' י"ד, ובהן אתה קונס עלי מיתה, אמר לו הקב"ה זכור מה שאמרת והן לא יאמינו לי - שמות ד' א', ... הרי החזיקם בחזקת בלתי מאמינים והיו צריכים חיזוק באמונה, הנה ע"י זה גדלה אשמתו מאד מה שלא דבר אל הסלע לחזק ברכים כושלות באמונה, לכך נאמר הן קרבו ימך למוות, אותו הן שאמרת והן לא יאמינו לי, גרם שקרבו ימך למוות.

ודבר זה קשה, בין היתר מהמדרש **בר' ו' ג** "בשגם הוא בשר היו ימיו מאה ועשרים שנה" המרמז לשנותיו של משה.

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדני תודתי (ל) כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה כבעל-פה, התשע"ט; **הפצות ההשערות**: **אתנת**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא פשטא; **מרכא** = מאריך; **רבוי**; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – בדי' ברור לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי'ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל פרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.8 בראשית - ויחי מז, כח (התשע"ח)

בראשית ויחי מח,ב: ויגד ליעקב ויאמר הנה בנה יוסף פא אליך ויתחזק ישראל וישב על-המקפה:

(בר' ויחי מח,ב) ויגד ליעקב ויאמר - מונח זקא-קטן זקא-גדול, **(רש"י"א) ויאמר ליוסף** - אחד המגידים, ... ויש אומרים אפרים היה וגו' **[תנחומא ו, (ב) ויגד]** - המגיד ליעקב ולא פירש מי וגו' טט - לפי שכבר מצאנו מקראות אחרים בהם זקא-קטן זקא-גדול, מלווה מקרא שמרמז ע"י גי' תקע"ו (= הודיעו) לנבואה, רוח קודש, בת קול אפשר שגם כאן המגיד הסתמי משמעותו כעין הודעה רוחנית. ראה פתרון אפשרי להלן:
ליעקב ויאמר - זקא-קטן זקא-גדול גי' מלות הטעמים עולה 576 = תקע"ו, גי' המלים המוטעמות 212 + 257 = 469, ההפרש של גי' המלים המוטעמות מגי' המלים זקא-קטן זקא-גדול 469 - 576 = 107 = קב"ה (ר"ת קדוש ברוך הוא (בשם הבחור א"צ"ו הי"ו))

בראשית ויחי מח,ג: ועיני ישראל פבריו מזקן לא יוכל לראות ויגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם:

[בבלי יומא כח,ב] ... יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה היה שנאמר **(בר' ויחי מח,ג) ועיני ישראל פבריו מזקן** - מהפך פשטא מונח זקא-קטן, מוציא מן הפשט של זקנה ומלמד כ-**[ריטב"א]** בא לומר שמרוב לימודו והתאמצותו בתורה שמתשת כוחו של אדם כהו עיניו.

בראשית ויחי מח,טו: ויברך את-יוסף ויאמר

האלהים אשר התהלכו אבתי לפניו אברתם ויצחק האלהים הרעה אתי מעודי עד-היום הנה:

[חומת אנך מלכים ב א,ט] איש האלהים המלך דבר רדה: פירוש אתה עלית בראש ההר והמלך דיבר רדה ודבר המלך אין להשיב. ולכן אמר **(מ"ב א,י) אסאיש אלהים אניוכו** ואפשר דשר חמשים אמר לו איש האלהים. ותיבת האלהים הוא רחום בדין כי אלהים הוא דין. האלהים הוא רחמים בדין. על דרך מ"ש רז"ל ה' מדת רחמים. וה' הוא ובית דינו והכא על דרך זה להפך וכמ"ש הרב מהר"י חאגי"ז ז"ל בס' קרבן מנחה. ועפ"ז אפשר דשר חמשים אמר לו איש האלהים שהוא רחום בדין. ואלהיו הנביא ז"ל אמר לו **(מ"ב א,י) ואסאיש אלהים אני** לעורר הדין עליו:

כעין פרט קדמאה **האלהים אשר** - פזר תלישא-קטנה, ענין של שיעור, חציצה מחיצה ולימוד למקום אחר ואם צריך למקום. **אשר** תלישא-קטנה, ענין של שיעור, חציצה מחיצה, **תורה שלמה** ( ) - האבות הלכו לפני ה' ויצרו רווח, מחיצה של כבוד אליו **תורה שלמה** ( ) **האלהים** מידת הרחמים בדין, עושים מחיצה - רווח של כבוד לנשיא לימוד למקום אחר - א' כל מקום שמופיע **הא-לקים** משמעו מידת רחמים, אפשר להוסיף כי גי' **הא-לקים** - הוי' אד-גי, רחמים בדין ב' רווח של כבוד לנשיא

(בר' ויחי מח,טו) האלהים אשר - פזר טרסא בדרך פנימיות התורה.

[דבר מלכות ויחי התשע"ז, ע' רסג. נקודות משיחות קודש, ליקוטי שיחות כה, ע' 11 אדמו"ר מ"ש] ד"ה (בר' ויחי מח,טו) ויגדני לרב בקרב הארץ: מה הדיגים שבים מים מכסין עליהם ואין עין הרע שולטת בהם, אף זרעו של יוסף אין עין הרע שולטת בהם **(בבלי ברכות כ,א)**. דיגים בטלים למקור חיותם שהרי הם עצמם אינם נראים, ורואים רק את המים. וכתוצאה מכך, הם כלים ראויים לברכת ה' ברבוי גדול. שכן, כל עוד הנברא מרגיש את ה"אני" שלו, המוגבל, הוא יכול לקבל רק השפעה מוגבלת בלבד; ואילו ביטול ה"אני", מכשירו לקבל השפעה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

נפעיל פ' זה עם תבנית הטעמים פזר טרסא בתוכן **(בר' ויחי מח,טו) האלהים אשר**. טעם טרסא **אשר** בתפקיד מדידה והגבלה (שיעור מוגבל) מלמד כי "כל עוד הנברא מרגיש את ה"אני" שלו, המוגבל, הוא יכול לקבל רק השפעה מוגבלת בלבד; ", אבל כאשר הנברא פועל ביטול ה"אני" שלו אל **האלהים** (גי' הוי"ה אדנ"י הוא רחמים בדין) אזי טעם פזר הוא כחץ משפיע השפעה האלקי ממקום למקום (תוספות יום טוב על רבינו בחיי **(בר' נח ז,בב)**) כאן טעם פזר מרמז שביטול האדם ה"אני" שלו מכשירו לקבל השפעה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

האלהים - פזר, מופע יחיד בכל התורה כולה במלת "אלקים" מלת "אלקים" בטעם פזר בתנ"ך 5 מופעים.

בראשית ויחי מח,טז: הפולאך הגאל אתי מכל-רע וברך את-הנערים

ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברתם ויצחק וידני לרב בקרב הארץ:

יברך את-הנערים - זקא סגול, ע"פ **[באור הענין שהמלאך יברך את מנו"א (חומש רב פנינים)]** ברכת המלאך זה בהנהגה טבעית, כמו שהיה כל ימי חייו של יעקב, ויקרא עליהם **שם אבתי אברתם ויצחק** כמו שהם נתברכו בהנהגה הניסית ע"י הקב"ה בעצמו **תורה שלמה (קא)** (טט התוספת) זה יהושע וגדעון.

בראשית ויחי מח,יט: וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם-הוא יהנה-לעם ונם-הוא יגדל ואולם אחיו תקטן יגדל ממנו ותרעו יהנה מלא-העונים:

וימאן אביו - מונח רביע, רומז לדרוש בכתוב הבא לפחות ארבע דרשות ויאמר ידעתי בני ידעתי

אופן (א) לארבע דרשות משולב בתוך המקור, תורה שלמה [קטז] בראשית רבה (וילנא) פרשת ויחי פצ"ז ד

וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי, (טט - א) ידעתי מעשה ראובן ובלהה (טט - ב) ומעשה יהודה ותמר, (טט - ג) מה דברים שלא נתגלו לך נתגלו לי (טט - ד) דברים שנתגלו לך על אחת כמה וכמה, אפשר שאחד הדברים שלא נתגלו ליוסף ונתגלו ליעקב הוא שדמות יוסף במצרים נראתה ליעקב בתוך הבאים לנחמו **(בר' וישב לו,ז)** ויקראו לו-בנותיו וימאן להנחמם ויאמר קי-אחד אל-בני אבלי שאלה נבדקו אתו אביו: הכתוב ויקראו לו-בנותיו במידה גורעים ומוסיפין ובגי' מלת ויקראו גי' יוסף ו-כל-בנותיו

ב"ה טוב טעם פשוט למדני (טו) כי במצוותך האמת – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והורה שבעל-פה, התעורר; ט; תמצית ההשערות; אנתה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשוט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרָאָ – מצריך; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפָאָ = טרָאָ – שני משמעות, רבוי מתפוט; מרכא טפָאָ – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרָאָ תביר טפָאָ – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפָאָ – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפָאָ – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקָאָ – בד"כ בורר לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; פסָאָ – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרָאָ סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט, 1; זקָאָ-קטָאָ – 2; זקָאָ-גול – 3; רביע – 4; זקָאָ-קטָאָ – לפחות 4; ...; זקָאָ-קטָאָ בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמט, רמז לכלל הפוט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; פִּרְ – דרוש מהפסוק רעיו לנשא אחר בהלכה:

אופן (ב) (טט - א) הדרשה של אופן (א); (טט - ב) **תורה שלמה [קניז] ידעתי**, אלא מה אתה סבור מפני שהייתי שואלך בכל עת מה עשו בך אחיך, ולא היית אומר לי, מה אתה סבור שלא הייתי יודע, **ידעתי בני ידעתי** (פסיקתא רבתי פ"ג) (טט - ג) **תורה שלמה [קניז]* ויאמר ידעתי בני ידעתי**, אמר לו יעקב סבור אתה שמרוב זקנה הלך ממני הדעת, חייך מאה כיוצא בך אינך יכולין לעמוד על דעתי, ולא לסלק ידי ממקומה. (סדר אליהו רבה) (טט - ד) **תורה שלמה [קניז] ידעתי בני ידעתי** שני פעמים, למה שני פעמים ידעתי מה שהן עתידין לעשות בני אפרים בימי דוד שנאמר ומבני אפרים עשרים אלף ושמנה מאות גבורי חיל וגו' (דה"א יב,ל), וידעתי פעם שניה באיזה כבוד יבואו בני מנשה אל דוד שני' נפלו על דוד כבואו מפלשתים [עם פלשתים] וגו' (דה"א יב,כ), ואומר בלכתו אל צקלג נפלו עליו שמנשה וגו' (דה"א יב,כא) (סדר אליהו רבה) (טט - ה) **תורה שלמה [קניז]* ויאמר ידעתי** שראה לגדעון עומד ממנשה ואולם אחיו הקטן יגדל, זה יהושע שעומד מאפרים. (תנחומא ויחי 1.)

בראשית ויחי מט,ד: פָּחַז כַּמְיָם אֶל-תּוֹתֵר בִּי עֲלִית מִשְׁכְּבִי אֲבִיךָ אֲחֻלָּתָ יְצוּעֵי עֲלֵהָ פ

[תורה שלמה] מידה ... לראבריה"ג פָּחַז נוטריקון בבלי יומא ... אמר רבי גמליאל עדיין אנחנו צריכים לרבי אלעזר המודעי הלומד הנוטריקון שלא על סדר האותיות פ'ח'ז' אלא ז'פ'ח' זיעזעת פסחת חלית? שראובן לא חטא. טט – אפשר שזהו ענין **פָּחַז כַּמְיָם** – מהפך פשטא להוציא הענין מפשוטו על דרך הנוטריקון שלא כפשוטו ועל דרך לימוד זכות במעשה ראובן. **[תרגום אונקלוס בראשית פרק מט]** (ג) ראובן בוכרי את חילי וריש תוקפי לך הוה חזי למסב תלתא חולקין בכירותא כהונתא ומלכותא: (ד) על אזולת לקביל אפך הא כמיה ברם לא אהניתא חולק יתי לא תסב ארי סליקתא בית משכבי אבוך בכין אחילתא לשיווי ברי סליקתא: **אֶל-תּוֹתֵר** – זקף-קטן, אפשר כי יורה כי איבד חלק היתיר של הבכור והוא כהונה ומלכות, כב-**[בבלי בבא בתרא קכח – קנט]** והיה **ביום הנחילו את בניו** שאבא יכול לחלק רכושו במתנה קודם מותו לפי ראות עיניו.

בראשית ויחי מט,ז: אָרוּר אָפֶסֶם בִּי עֵז וְעִבְרָתָם בִּי קִשְׁתָּה אֲחֻלָּקָם בְּיַעֲקֹב וְאֶפְיָצָם בְּיִשְׂרָאֵל פ

אָרוּר אָפֶסֶם בִּי עֵז – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, ע"פ **ת' יונתן ות' ירושלמי** ארוה שכם על מעשיה וואו נכון עשו בהענישם אותה וכו' לכן תבנית הטעמים מהפך פשטא מרמות שיש להבין הקרא שלא כפשוטו כאילו ארוה כעסם אלא נכון שעשו בהתעצמם ויענישוה. **בראשית ויצא ט,לג – לד:** **[לן] ונתהר עוד ונתלד בן נחאמר בן-שמונה ונתן-לי גם-את-זה ונתקרא שמו שמעון:** **[לד] ונתהר עוד ונתלד בן נחאמר עתה הפעם ילדה אישי אלי בן-ילדתי לו שלשה בנים על-בן קרא שמו לוי:** **ונתהר עוד ונתלד בן** – מונח זרקא מונח סגול, אפשר כי זרקא סגול בתפקיד גריעה מן הענין. נקדים ונאמר כי ב-**(בב' פ' כו)** במנין השבטים אחרי מעשה השטים, שבעה שבטים מוטעמים בזרקא סגול זרקא סגול – שמעון, גד, יהודה, זבולון, אפרים, בנימין, אשר. ושם אלו השבטים שחסרו משפחה או משפחות וגם למי מהמשפחות שלא נולד ילד, וזבולון המתבטל ליששכר. נאמר שכאן, לאה נתנבאה על כך ששמעון ולוי יהיו ללא נחלה של ממש בא"י, וללא פרנסה מנחלה. **(בראשית ויחי מט,ט): אָרוּר אָפֶסֶם בִּי עֵז וְעִבְרָתָם בִּי קִשְׁתָּה אֲחֻלָּקָם בְּיַעֲקֹב וְאֶפְיָצָם בְּיִשְׂרָאֵל ס** **בראשית רבה (וילנא) פרשת ויחי פרשה צח ... אֲחֻלָּקָם בְּיַעֲקֹב, זה שבטו של לוי (במדבר יח) אני חלקך ונחלתך, וְאֶפְיָצָם בְּיִשְׂרָאֵל, זה שבטו של שמעון, הדא אמרה רובן של עניים משבט שמעון היו, אמר רבי תנחומא אף על גב דאנו מפרשין ואמרין (שם) /במדבר/ (לה) והערים אשר נתנו מאחוזות בני ישראל ששה עיר אתהן ואת מגרשיהם כולן משל שמעון היו, **בראשית רבה (וילנא) פרשת ויחי פרשה צט ... אֲחֻלָּקָם בְּיַעֲקֹב, כיצד כ"ד אלף נפלו משבטו של שמעון בזמרי, והיו אלמנותיו כ"ד אלף ונחלקו שני אלפים לכל שבט ושבט שנאמר אֲחֻלָּקָם בְּיַעֲקֹב וכל מי שמסבב על הפתחים משבטו של שמעון, אמר הקדוש ברוך הוא אף לוי יהא מסבב מה עשה הקדוש ברוך הוא האכילו פרנסתו בנקיות ונתקיימה גזירת יעקב גידלו הקדוש ברוך הוא ונתן לו א' מעשרה והוא מסבב ואומר תנו לי חלקי, לכך נאמר אֲחֻלָּקָם בְּיַעֲקֹב. **בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת ויחי פרשה צז ... (ה - ז) שמעון ולוי. ארוה אפס בשעה שהרגו שכם וחמור וכל אנשי העיר ולא נמלכו באביהם, ואירר כעסם שהיה קשה ביותר שני' ועברתם כי קשתה, שככה חמתם ואף שלהן לפיכך אֲחֻלָּקָם בְּיַעֲקֹב וגו' סופרים להעמיד משמעון בבתי כניסיות, ותלמידין ומישניים משבט לוי בבתי מדרשות עוסקין בתורה. **הכתב והקבלה במדבר כו ... וכן שמעון ולוי לא נטלו חלק בארץ משום קללת יעקב, רק לשמעון אמר אֲחֻלָּקָם בְּיַעֲקֹב דהיינו שיטול חלק בתוך שבט אחר, וללוי אמר אפיצם בישראל שלא יטול חלק אפי' תוך שבט אחר רק נפוץ על פני כל אחיו מעט מזה ומעט מזה.********

בראשית ויחי מט,י: לֹא-יָסוּר שִׁבְטֵי מִיְהוּדָה וּמְחַקֵּק מִבֵּין רִגְלָיו עַד-בֵּי-יָבֵא שִׁילָה (כתיב) שִׁילֹו וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים:

לֹא-יָסוּר שִׁבְטֵי מִיְהוּדָה – מרכא (=מאריך) פשטא זקף-קטן. זקף-קטן בתפקיד של שתיים, מרמז לשתי משמעויות של טעם מרכא (=מאריך) שבא לפני זקף-קטן. (א) מרמז כאן שמלכות מיהודה לא תתחיל מיד אלא מאריך עד זמן תחילתה בדוד; (ב) משתתחיל היא תאריך דרך ראשי גלויות אף שאינם מלכים ודרך נשיאי ארץ-ישראל, כפי **רש"י לֹא-יָסוּר שִׁבְטֵי מִיְהוּדָה** – מדוד ואילך, אֵילוֹ ראשי גלויות שבבבל (ראה סנה' ה,א) שרודים את העם בשבט, שממונים על פי המלכות. **וּמְחַקֵּק מִבֵּין רִגְלָיו** – תלמידים, אילו נשיאי ארץ ישראל. **לֹא-יָסוּר שִׁבְטֵי מִיְהוּדָה** – מרכא (=מאריך) פשטא זקף-קטן. זקף-קטן בתפקיד של שתיים, מרמז לשתי משמעויות של טעם מרכא (=מאריך) שבא לפני זקף-קטן. (א) מרמז כאן שמלכות מיהודה לא תתחיל מיד אלא מאריך עד זמן תחילתה; (ב) משתתחיל היא תאריך ללא גבול כפי **רמב"ן ... ואמר לֹא-יָסוּר** – לרמוז כי ימלוך שבט אחר על ישראל, אבל מעת שיחל להיות ליהודה שבט מלכות, **לֹא-יָסוּר** ממנו אל שבט אחר;

להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקא – בד"כ בורר לימוד במשמע אחד מרב משמעויות; פסא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמל, רמז לכלל ופוט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה, עמירה, שגנה = שכחה; פז – דרוש מהפסוק רעיו לנשא אחר בהלכה:

1.9 בראשית - ויחי מז, כח (התשע"ט)

בראשית ויחי מט, י: לא יסור שבט מיהודה ומחקה מבין רגליו

עד כִּי יבא שִׁילֹה (כתיב) שִׁילֹה (קרי) וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים:

בירור נוסף במשמע התוכן ותבנית הטעמים של (בר' ויחי מט, י) עד כִּי יבא שִׁילֹה (כתיב) שִׁילֹה (קרי)

ריב"א (בר' מקץ מג, ז) ויאמרו שָׁאוֹל שְׂאֵל־הָאִישׁ לָנוּ וְקַמְלַתְנָנוּ לְאָמַר הַעֲדוּ אֲבִיכֶם חַי הַנֶּשׁ לָכֶם אֲחַ וְנַגְדְּלוֹ עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיְדוּעַ נָדַע כִּי יֵאמְרֵנוּ הַיְדוּעַ אֲתֵּי־אֲחֵיכֶם:

(ז) (בר' מקץ מג, ז) שָׁאוֹל שְׂאֵל־הָאִישׁ לָנוּ וּגו' הַעֲדוּ אֲבִיכֶם חַי. תימ' היכן מצינו ששאל זה וי"ל לפי מה שפ' בפר' ויגש גבי (בר' ויגש מד, יט) אֲדַנִּי שְׂאֵל אֲתֵּי־עַבְדִּי לְאָמַר הַיְשַׁלְּכֶם אֲב אֲרֵאָח: ניחא כי (בר' מקץ מג, ז) הַעֲדוּ אֲבִיכֶם חַי (בר' ויגש מד, יט) הַיְשַׁלְּכֶם אֲב הכל אחד הוא: (בר' מקץ מג, ז) הַיְדוּעַ נָדַע כִּי יֵאמְרֵנוּ הַיְדוּעַ אֲתֵּי־אֲחֵיכֶם: פרש"י כִּי יֵאמְרֵנוּ אשר יאמר בְּ משמע בלשון אֵם ואם משמע בלשון אֲשֶׁר הרי זה משמוש ד' לשונות. שהרי בְּ זה משמע כמו (בר' ח"ש כד, לג) עַד אִם־דְּבָרַי דְּבָרֵי עכ"ל מ"מ שכל בְּ המשמש בלשון אֲשֶׁר אם הוא משמוש מד' לשונות. והיינו כפי שטתו שפ' בפ"ק דר"ה וז"ל כי תבאו כי תלכו כי תשא כי תכלה וכל המשמש בלשון כֹּאשֶׁר ובמקום אֲשֶׁר כולם לשון אֵם הם. שמצינו בכמה מקומות אם משמש בלשון כֹּאשֶׁר ובלשון אשר כמו ואם יהיה היובל הרי זה כמו כֹּאשֶׁר יהיה היובל שהרי ודאי יהי. ואם תקריב מנחת ביכורים כמו כאשר תקריב שהרי חובה הוא. וכן אם כסף תלוה את עמי. ואמנם פי' התוספות בסוף גיטין וז"ל מה שפ' כי יתקרב כי בא סוס משמשי בלשון דַּהָא דאי אפשר משמשי בלשון אֵם דַּהָא ודאי כִּי יֵאמְרֵנוּ הקדוש ברוך הוא לארץ וכן ודאי בא סוס פרעה נר' לר"ת דבחנם דחק בהרבה אם משמשי בלשון בענין זה כגון ואם תקריב מנחת ביכורים. אם כסף תלוה את עמי. עד אם כלו לשונות. ואם יהיה היובל לבני ישראל שכלם הם לשון ודאי. אמנם במס' גיטין בסוף פר' המגרש פרש"י דכל בְּ המשמש בלשון דַּהָא הוא וכל המשמש כלשון כֹּאשֶׁר כי יאמרו אליכם בניכם לשון אם הוא. ולעיל בפרשת וירא כתבתי כל לשונו. ופרשו התוס' פ"ק דר"ה שלשון רש"י דבמסכת גיטין משמע דלשון רש"י דבפרק קמא דר"ה עקר הוא ולאותו לשון בְּ זה המשמש בלשון אֲשֶׁר לשון דַּהָא. וכן בפרשת משפטי' גבי כי תעבד את אלהיהם כי מוקש הוא לך פרש"י וז"ל הרי אלו בְּ משמשי לשון אֲשֶׁר וכן בכמה מקומות וזה לשון אֵם שהוא לשון אחד מד' לשונות שכי משמש שמצינו בהרבה מקומות אֵם משמש בלשון אֲשֶׁר כמו אם תקריב ביכורים שהוא חובה עכ"ל והיינו כלשון רש"י שבפ"ק דר"ה. אבל לשון רש"י שבמס' גיטין בְּ זה משמש בלשון הוּא:

כי: אם, אשר - דהא, כאשר, דהא ודאי

(בר' ויחי מט, י) עד כִּי יבא שִׁילֹה - מקף כבורר בין ארבע לשונות (=משמעויות) של מלת "כי" וכאן משמעות "כי" היא לא רק "כאשר" אלא יותר מכך "דהא ודאי"

במשמע זה יובן (בר' ויחי מט, י) עד - יתיב דווקא כך כִּי דהא ודאי יבא שִׁילֹה - משיח

(בר' ויחי מט, י) עד כִּי יבא שִׁילֹה (בצורת הכתיב) וכפ' [רש"י] מלך המשיח שהמלוכה שלו (ראה ב"ר צט, ח), וכן תרגם אונקלוס. ומדרש אגדה (בר"ת צז, י) שיי לו: "יובילו שי למורא" (תה' עו, יב).

[דבר מלכות ויחי התשע"ט, ע' מו, תורת מנחם התשכ"א, כרך ל ע' 247-249] כ"ק אמור"ר דיבר פעם בשיחת אחרון של פסח אודות הפסוק (בר' ויחי מט, י) עד כִּי יבא שִׁילֹה ואמר שִׁילֹה בגימטריה משה, יבא שִׁילֹה בגימטריה משיח, יבא בגימטריה "אחד", כלומר שעל-ידי-זה שיהיה ענין האחדות בבני-ישראל ימשיכו ברצון השם יתברך את הגאולה השלימה על-ידי משיח גואל צדק במהרה בימינו אמן.

התוכן הגאולה השלימה מקושר ע"י האדמו"ר לכללות ענין השלום שישנו בתורה שניתנה ע"י משה רבינו, כמאמר רז"ל "כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה". ... השלום הנפעל ע"י התורה הוא באדם בלבד ... בין הנפש האלקית ובין הנפש הבהמית ... המשיח יפעל שלום גם בעולם החי "וגר זאב עם כבש" ולא רק בדרך משל ... אלא כפשוטו ועד שגם בנחש הקדמוני - שורש כל ענין הרע והפירוד גם בו יפעל המשיח שלום. ... וע"פ זה יובן הטעם שמהו ומשיח נרמזו במלת שִׁילֹה כי ענינם אחד (טט: שלום באדם זו פמליא של מטה ושלום בפמליא של מעלה), אלא שבמשיח נתוסף ענין ה-יבא, שענין זה יבוא מהעלם אל הגילוי.

שִׁילֹה שִׁילֹה - גירסת כתר ארם צובא הממוחשב מביאה כתיב שִׁילֹה וקרי שִׁילֹה,

(בר' ויחי מט, י) עד כִּי יבא שִׁילֹה - יתיב (=פשטא) מקף מונח זקא-קטן. זקא-קטן מרמז לשני לימודים (א) בזמן משה ענין השלום הוא בהעלם, "יבא שילו" אינו בגי' משיח ועדיין אין אחדות שלימות ושלום בין פמליא של מטה ופמליא של מעלה. (ב) (בר' ויחי מט, י) עד - יתיב דווקא כך כִּי דהא ודאי יבא שִׁילֹה - בגי' משיח המביא אחדות שלימות ושלום בין פמליא של מטה ובתוכה טעם מונח של יבא מרבה שלום בין כל הנבראים כמו "וגר זאב עם כבש" ובין פמליא של מעלה.

אפשר שהכתוב הוא המקור לעקר הי"ב של הרמב"ם "אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח, ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא". [שור"ת ברא-עילן מושגים תלמודיים צפיה לישועה]. והוא שורש לנבואת בנביאים על ביאת המשיח כנאמר ב- [ספר העיקרים מאמר ד פרק מב] האמונה בביאת המשיח מחוייבת על כל בעל תורת משה, כמו שבארנו בפרק כ"ג מהמאמר הראשון, וזה כי לפי שבא בתורה מפורש החיוב להאמין בדברי הנביא, שנאמר אֱלֹהֵינוּ תִשְׁמָעוּן (דב' שפ' ת, טו) נְבִיאֵינוּ מִקְרָבָה מֵאֲחֵיךָ לְמַנְיָי יָקִים לָךְ ת' אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵינוּ תִשְׁמָעוּן: והנביאים נבאו בביאת המשיח, הוא מבואר שכל מי שאינו מאמין בביאת המשיח הוא כופר בדברי הנביאים ועובר על מצות עשה, אבל מכל מקום אין האמנת ביאת המשיח עיקר שתבטל התורה בכללה אם לא יאמינהו האדם.

בראשית ויחי מט, כח: כל-אלה שבטי ישראל שנים עשר

וְזֹאת אֲשֶׁר-דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָכְתּוּ בְּרַךְ אֹתָם:

וְזֹאת תְּלִישָׁא-גְדוּלָה, ענין של שיעור, חציצה מחיצה בעניני בי"ד של מעלה, גי' 414 ית"ד איש - תביר, גי' 311 רפא"ל אפשר מכוון ל"יתד תהיה על אזנך", לשמירת הדבור אֲשֶׁר-דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם ואז יתקימו במ ברכותיו

בראשית ויחי מט, כט: ויצו אותם ויאמר אלהם אני נאסף אל-עמי קברו אתי אל-אבותי

אל-המערה אשר בשדה עפרון החתי:

אלהם אני - פשטא פשטא - בתפקיד מייד או דרך רגילות

בראשית ויחי מט, ל: במערה אשר בשדה המכפלה אשר על-פני-ממרה בארץ כנען

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"כ) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אנתה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קסרים ותפקידם) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מחקר** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – בד"כ בורר לימוד בממשע אחד מרב משמעויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה, עמירה, שגנה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם אֶת-הַשְּׂדֵה מֵאֵת עֶפְרָן הַחֲתָי לְאַחֲזַת-קָבֵר:

בראשית ויחי ניד: וַיֵּשֶׁב יוֹסֵף מִצְרָיִם הוּא וְאָחָיו וְכָל-הָעֲלִיּוֹת אִתּוֹ לְקַבֵּר אֶת-אָבִיו אַחֲרֵי קָבְרוֹ אֶת-אָבִיו:

הפניית ר' בינקה חנוך (טו טבת התשע"ו)

[צפנת פענח על התורה, הרב רוזין יוסף (הרוגטשוב) הר' ויחי ניד (אוצר החכמה)] לְקַבֵּר אֶת-אָבִיו אַחֲרֵי קָבְרוֹ אֶת-אָבִיו כָּפֵל הַלְשׁוֹן

לקבור אחרי קבורו, דהנה מבואר בירושלמי תענית פ"ד (הערה קא) דאבות העולם הם מונחים דרך הסב, וא"כ יצחק מימין אברהם וזה רק לאחר שקברו את יעקב וקודם הוה לשמאל כמבואר שם, וברכות דף מ"ו ע"ב (הערה קב) ע"ש וא"כ לפ"ז פינו יצחק לקבורו אותו מימין אברהם ואח"כ קברו את יעקב זה ר"ל כאן.

קא. ירושלמי תענית פ"ד, ה"ב: אמר רבי שמואל בר רב יצחק: אבות דרך הסב הן קבורין. קב. כיצד סדר הסבה? בזמן שהן שתי מטות גדול מיסב בראש ושני לו למטה הימנו (טט: משמאל). בזמן שהן שלש מטות, גדול מסב בראש, שני לו למעלה הימנו, שלישי לו למטה הימנו. (גם רמב"ם ברכות ז, א)

ר' בינקה חנוך: בצוואת ר' יהודה חסיד נאמר שלא יכרה אדם לעצמו קבר בחייו. אבל בקבורת יצחק יעקב כרה קבר ליצחק משמאל לאברהם וכאשר באו לקבור את יעקב, כרו קבר ליצחק מימין לאברהם ופינו את יצחק לקבר החדש וקברו את יעקב בקבר שקודם קברו בו את יצחק. אפשר כי לכך מרמזת תבנית הטעמים של **בְּמַעְרָה אֲשֶׁר** – גרשיים קדמא, שנוי בסדר, הקבר המוקדם ליצחק עבר לאחר מות יעקב לקבורת יעקב שמת אחרי יצחק. בסדר הפעולות ליצחק כרו קבר חדש ופינו אותו אליו, אחר-כך קברו את יעקב בקבר המוקדם.

אמנם **[ש"ת מנחת אלעזר חלק ג סימן יג]** ו-**[ש"ת משנה הלכות חלק ד סימן קפא]** כתבו שאדם יכול להכין קבר בחייו בארץ-ישראל ואז קצת קשה על ההסבר. אבל אפשר כי למרות שיעקב שלם כל הונו מבית לבן לעשו עבור מקום קברו במערת המכפלה, עשו מנע כריית הקבר מראש ולכן אי אפשר היה לקבור את יצחק במקום קבוע.

אפשר כי פסוק זה הוא אחד מהמקורות להלכה: **[טור יורה דעה הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם סימן רמב]** ... כשילך עמו היו שנים הולכין עמויה) הגדול שבשנים הולך לצד ימינו מאחוריו ומצדד עצמו לצדדין והקטן לצד שמאלו וחוז' לד' אמות **[שו"ע י"ד הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם ס' רמב סע' יז]** שלשה שהיו מהלכים בדרך, הרב באמצע, לח הגדול לימין, והקטן לשמאל.

בְּמַעְרָה אֲשֶׁר – גרשיים קדמא, שנוי בסדר כלשהו, כאשר מתבוננים בסדר הקבורה במערת המכפלה נמצא כי משערים כי הכניסה למקום קבורת אדם וחזה הוא בכניסה לאולם יצחק, אברהם ושרה קבורים באולם סמוך נאמר לימנם, יצחק ורבהקא לשמאלם של אדם וחזה, יעקב ולאק קבורים לימין אברהם ושרה.

אֲשֶׁר – תלישא-קטנה, ענין של שיעור, חציצה מחיצה, גי' 501 ... **מֵאֵת** – תביר, גי' 441, אמ"ת, הפרש גי' 60 = 501 - 441 = 60 = ס' כגון ששים אותיות ברכת כהנים

מערת המכפלה - בית סאתיים כחצר המשכן בית סאתיים, מערת המכפלה - מבוא לגן עדן, אדם הראשון היה כהן גדול, במשכן נמשכת עבודת כהן גדול, המברך את ישראל ברכת כהנים בת ששים אותיות.

בְּמַעְרָה – ע"ב מר"ה, או ע"ב הר"מ

בְּמַעְרָה אֲשֶׁר – גרשיים קדמא, שנוי בסדר כלשהו, בפעם הראשונה יצאו הספירות שלא על הסדר של קווי יושר שהם: קו ימין: חכמה חסד נצח, קו שמאל: בינה גבורה הוד, קו האמצע: כתר או דעת תפארת (רחמים) יסוד מלכות **בְּמַעְרָה אֲשֶׁר בְּשֵׂדֵה הַמִּכְפֵּלָה** – גי' ר"ת ב א ב ה עולה י' (ספירות לפי עוד רמזים)

בא"ב מהווים ראשי תיבות של חצאי פסוקים הבאים (ללא וא"ו החיבור): **(דב' תבוא נחג, ג) בְּרֹדֶף אֶתְּהָ בְּעִיר וּבְרֹדֶף אֶתְּהָ בְּשֵׂדֵה: (דב' תבוא נחג, ו) בְּרֹדֶף אֶתְּהָ בְּבֶאֱרָא וּבְרֹדֶף אֶתְּהָ בְּצִאֲתָד:**

אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי-מִמְרָא בְּאַרְץ – א ע פ מ ב, ע"ב אפ"מ (או א"ב פע"מ)

כְּנָעַן אֲשֶׁר קָנָה – כ א ק, כאד"ם קדמו"ן

אַבְרָהָם אֶת – א א, ארי"ך אנפי"ן

הַשְּׂדֵה מֵאֵת עֶפְרָן הַחֲתָי לְאַחֲזַת-קָבֵר – ה מ ע ה ל ק, למשל מע"ה לק"ה,

אפשר מפני יציאת הספירות שלא על הסדר, והנלמד שכל ספירה בקשה שהבריאה תהיה רק על ידה, (כעין אפ"ם, ויכוח) ולכן היה שבירת הכלים שאפשר שזה המשאיר את הרשימו.

אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי-מִמְרָא – ס"ת ר ל י א, לרי"א (רמז לקבלת האר"י)

בראשית ויחי נכא: וַעֲתָה אֶל-תִּירְאֵוּ אֲנִי אֶכְלָל אֶתְּכֶם וְאֶת-טַפְּכֶם וַיִּנָּחֶם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל-לִבָּם:

(ע"פ **ברכת ציון** (הרב בן-ציון אבא שאול זצ"ל) שהמלה ועתה בכתוב **(דב' עקב יזב)** וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שָׂאֵל מֵעַמְּךָ הִיא בְּנִין אֵב לְכָל וְעַתָּה שְׁבַתְנִיךָ שְׁמַעוֹתָה תְּשׁוּבָה.

ראה **בראשית ויגש מה,ה: וַעֲתָהוּ אֶל-תַּעֲצָבוֹ** – תשובה מתוך שמחה

בראשית ויגש מה,יא: וְכָל-כְּלֵפְתֵי אֶתְּךָ שֵׁם כִּי-עוֹד מִשְׁשָׁנִים רָעַב פְּוֹתַנְרַשׁ אֶתְּהָ וּבִיתְהָ וְכָל-אֲשֶׁר-לָהּ: למה "שכל טוב" המובא ב-(שמות א,ו**), לא מעיר על מלת וְכָל-כְּלֵפְתֵי **[תו"ש שמות א הערה נא]** [ע"פ **[מדרש שכל טוב]** לפי שנהג **ברבנות עליהם** ... הוא אמר **(בר' ויחי נכא)** אֲנִי אֶכְלָל אֶתְּכֶם אמר הקב"ה ניראה מי הוא המכלכל אני או אתה, לפיכך מת יוסף תחלה, ואחר כך כל אחיו. אפשר שיוסף היה לו לתלות את כלכלת אחיו בה' ולא בעצמו.**